

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

Dopad pracovní neschopnosti na příjem fyzické osoby
Bakalářská práce

2023

Aneta Michaleová

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Aneta Michaleová**
Osobní číslo: **E20220**
Studijní program: **B0488A050001 Hospodářská politika a veřejná správa**
Specializace: **Finanční správa**
Téma práce: **Dopad pracovní neschopnosti na příjem fyzické osoby**
Zadávající katedra: **Ústav správních a sociálních věd**

Zásady pro vypracování

Cílem bakalářské práce je komparace dopadů pracovní neschopnosti na čistý příjem fyzických osob v různých situacích.

Osnova:

- Daně a pojistné.
- Legislativní rámec.
- Daňové zatížení práce.
- Případová studie – výpočet čistého příjmu.
- Komparace a zhodnocení výsledků.

Rozsah pracovní zprávy: **cca 35 stran**
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

ČERVINKA, T. Zdravotní pojištění zaměstnavatelů, zaměstnanců a OSVČ s komentářem a příklady 2020. 10. vyd. Olomouc: ANAG, 2020. 167 s. ISBN 978-80-7554-263-2.
HNÁTEK, M. Zcela legální daňové triky 2022. 6. vyd. Praha: ESAP, s.r.o., 2022. 267 s. ISBN 978-80-907398-5-7.
MACHÁČEK, I. Optimalizace daně z příjmů fyzických osob. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2019. 279 s. ISBN 978-80-7554-195-6.
PŘIB, J., SCHMIED, Z., ŽENÍŠKOVÁ, M. Zákon o nemocenském pojištění s komentářem a příklady včetně problematiky náhrady mzdy k 1. 2. 2022. 13. vyd. Olomouc: ANAG, 2022. 375 s. ISBN 978-80-7554-352-3.
RINDOVÁ, I., ROHLÍKOVÁ, J. Roční zúčtování daně z příjmů ze závislé činnosti za rok 2021. 26. vyd. Olomouc: ANAG, 2022. 447 s. ISBN 978-80-7554-343-1.
ŠTOHL, P. Daně 2022 –výklad a praktické příklady. Znojmo: Štohl –Vzdělávací středisko Znojmo, 2022. 196 s. ISBN 978-80-88221-61-6.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Vít Jedlička, Ph.D.**
Ústav podnikové ekonomiky a managementu

Datum zadání bakalářské práce: **1. září 2022**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2023**

prof. Ing. Jan Stejskal, Ph.D. v.r.
děkan

L.S.

Ing. Jan Fuka, Ph.D. v.r.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 1. září 2022

Prohlašuji:

Práci s názvem Dopad pracovní neschopnosti na příjem fyzické osoby jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 30. 04. 2023

Aneta Michaleová v. r.

PODĚKOVÁNÍ

Tímto bych ráda poděkovala vedoucímu bakalářské práce Ing. Vítu Jedličkovi PhD. za jeho trpělivost a za cenné rady, které mi pomohly při vypracování této práce.

ANOTACE

Tato bakalářská práce se zabývá dopadem pracovní neschopnosti na čistý příjem fyzických osob. Práce je rozdělena na dvě části. V první části je definována daň a její funkce, konstrukční prvky daně z příjmů fyzických osob a je zde rozebráno a charakterizováno pojistné. Druhá část je tvořena případovou studií, v níž se tři typy poplatníků ocitnou v různých situacích, které je přivedou do pracovní neschopnosti.

KLÍČOVÁ SLOVA

daně, pojistné, poplatník, nemocenské, náhrada mzdy, pracovní neschopnost, fyzická osoba

TITLE

Impact of incapacity on income of Natural Person

ANNOTATION

This Bachelor Thesis focuses on an impact of incapacity on net income of natural person. The thesis is divided into two parts. The first part of this thesis defines tax and its functions, income tax structural components and it also analyzes and characterizes insurance premium. The second part is made up of a case study, where three types of taxpayers happen to be in various situations that bring them to incapacity.

KEYWORDS

taxes, insurance premium, tax payer, sick leave, wage compensation, incapacity, natural person

OBSAH

SEZNAM ILUSTRACÍ A TABULEK.....	10
SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK	11
ÚVOD.....	12
1 Daně a pojistné.....	13
1.1 Definice daně	13
1.2 Funkce daní v ekonomice.....	14
1.2.1 Fiskální funkce.....	14
1.2.2 Alokační funkce	15
1.2.3 Redistribuční funkce	15
1.2.4 Stimulační funkce	15
1.2.5 Stabilizační funkce.....	15
1.3 Třídění daní	16
1.3.1 Přímé daně	16
1.3.2 Nepřímé daně.....	16
1.4 Sociální pojištění	17
1.4.1 Veřejné zdravotní pojištění.....	17
1.4.2 Sociální zabezpečení.....	18
2 Legislativní rámec.....	19
2.1 Konstruktivní prvky daně	19
2.1.1 Daňový subjekt	19
2.1.2 Předmět daně.....	20
2.1.3 Osvobození od daně.....	21
2.1.4 Základ daně.....	21
2.1.5 Zdaňovací období	21
2.1.6 Odpočty od základu daně.....	22
2.1.7 Slevy na dani.....	22
2.2 Dávkový systém nemocenského pojištění	24
2.2.1 Nemocenské.....	24
2.2.2 Peněžitá pomoc v mateřství	25
2.2.3 Dávka otcovské poporodní péče	26
2.2.4 Ošetřovné	26

2.2.5	Dlouhodobé ošetřovné	26
2.2.6	Vyrovňovací příspěvek v těhotenství a mateřství	27
3	Daňové zatížení práce	28
3.1	Daňové zatížení práce u zaměstnanců.....	28
3.1.1	Dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr.....	29
3.1.2	Zálohy na daň.....	29
3.1.3	Zaměstnanci a pojistné.....	31
3.1.4	Nemoc u zaměstnance	32
3.2	Daňové zatížení práce u OSVČ.....	33
3.2.1	Paušální režim u samostatné činnosti	35
3.2.2	OSVČ a pojistné	36
3.2.3	Nemoc u OSVČ	37
3.3	Výpočet daně z příjmů fyzických osob	38
4	Případová studie – výpočet čistého příjmu	39
4.1	Případ 1 – poplatník je zaměstnancem.....	39
4.1.1	Zaměstnanec a krátká nemoc	40
4.1.2	Zaměstnanec a čtyři krátké nemoci	42
4.1.3	Zaměstnanec při měsíční pracovní neschopnosti.....	43
4.2	Případ 2 – OSVČ s dobrovolným nemocenským pojištěním.....	45
4.2.1	OSVČ s nemocenským pojištěním při krátké nemoci	45
4.2.2	OSVČ s nemocenským pojištěním při čtyřech krátkých nemocech.....	46
4.2.3	OSVČ s nemocenským pojištěním a měsíční nemoc	47
4.3	Případ 3 – OSVČ bez nemocenského pojištění.....	48
4.3.1	OSVČ při krátké nemoci.....	48
4.3.2	OSVČ a čtyři krátké nemoci	49
4.3.3	OSVČ při měsíční nemoci	50
5	Komparace a zhodnocení výsledků	51
5.1	Krátká nemoc	51
5.2	Čtyři krátké nemoci.....	52
5.3	Měsíční nemoc	53
5.4	Zhodnocení výsledků případové studie.....	54
	ZÁVĚR	56

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	57
-------------------------------	----

SEZNAM ILUSTRACÍ A TABULEK

Obrázek 1: Třídění daní dle vazby na důchod poplatníka.....	16
Obrázek 2: Části systému sociálního pojištění v České republice	17
Tabulka 1: Přehled slev	23
Tabulka 2: Přehled výše ročního daňového zvýhodnění.....	24
Tabulka 3: Výše redukčních hranic průměrného výdělku	32
Tabulka 4: Přehled paušálních výdajů	34
Tabulka 5: Výpočet daně.....	38
Tabulka 6: Měsíční záloha na daň z příjmů	39
Tabulka 7: Roční čistý příjem zaměstnance.....	40
Tabulka 8: Výše náhrady mzdy.....	40
Tabulka 9: Záloha na daň při pracovní neschopnosti.....	41
Tabulka 10: Čistá mzda při nemoci.....	41
Tabulka 11: Čistá roční mzda zaměstnance při krátké nemoci	42
Tabulka 12: Čistá roční mzda zaměstnance při čtyřech krátkých nemocech.....	42
Tabulka 13: Výše náhrady mzdy.....	43
Tabulka 14: Výše nemocenského u zaměstnance	43
Tabulka 15: Příjem zaměstnance při měsíční pracovní neschopnosti.....	44
Tabulka 16: Roční mzda zaměstnance při měsíční pracovní neschopnosti	44
Tabulka 17: Roční čistý příjem poplatníka s nemocenským pojištěním.....	45
Tabulka 18: Čistý roční příjem OSVČ s nemocenským pojištěním při krátké nemoci	46
Tabulka 19: Čistý roční příjem OSVČ s nemocenským pojištěním při čtyřech nemocech....	46
Tabulka 20: Výše nemocenského u OSVČ s nemocenským pojištěním	47
Tabulka 21: Čistý roční příjem OSVČ s nemocenským pojištěním při měsíční nemocí.....	47
Tabulka 22: Roční čistý příjem OSVČ bez nemocenského pojištění	48
Tabulka 23: Roční čistý příjem OSVČ bez nemocenského pojištění při krátké nemoci	49
Tabulka 24: Roční čistý příjem OSVČ bez nemocenského pojištění při čtyřech nemocech..	49
Tabulka 25: Roční čistý příjem OSVČ bez nemocenského pojištění při měsíční nemoci.....	50
Tabulka 26: Procentuální úbytek příjmů u poplatníků při krátké nemoci.....	51
Tabulka 27: Procentuální úbytek příjmů u poplatníků při čtyřech krátkých nemocech	52
Tabulka 28: Procentuální úbytek příjmů u poplatníků při měsíční nemoci	53
Tabulka 29: Zhodnocení výsledků případové studie.....	54

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK

Č.	Číslo
ČR	Česká republika
DPČ	Dohoda o pracovní činnosti
DPH	Daň z přidané hodnoty
DPP	Dohoda o provedení práce
DVZ	Denní vyměřovací základ
DZD	Dílčí základ daně
FO	Fyzická osoba
Kč	Korun českých
Max.	Maximálně
MZČR	Ministerstvo zdravotnictví České republiky
OSSZ	Okresní správa sociálního zabezpečení
OSVČ	Osoba samostatně výdělečně činná
Odst.	Odstavec
OR	Obchodní rejstřík
PO	Právnícká osoba
Sb.	Sbírka
Tj.	To jest
TZV	Takzvaný
ZDP	Zákon o dani z příjmů
ZP	Zákoník práce
ZÚ	Zákon o účetnictví

ÚVOD

Pracovní neschopnost je v současné době hodně diskutovanou problematikou, jedním z důvodů bylo i onemocnění covid-19. Do pracovní neschopnosti se může dostat každá pracující fyzická osoba, ať už kvůli karanténě, nemoci či úrazu. Pro různé typy poplatníků má pracovní neschopnost různý dopad na jejich čistý příjem, u některého poplatníka může mít dopad mírnější a u jiného zase výraznější. Z tohoto důvodu je nutné tuto problematiku nezanedbávat. Každý poplatník by měl být na tuto situaci připraven. Existuje několik nástrojů, jak zabezpečit svůj příjem během pracovní neschopnosti. Může se jednat o náhradu mzdy, nemocenské, soukromé pojištění pracovní neschopnosti či tvorbu rezerv.

Cílem této bakalářské práce je komparace dopadů pracovní neschopnosti na čistý příjem fyzických osob v různých situacích. V této práci se tyto fyzické osoby ocitnou v situacích, kvůli nimž nebudou moci vykonávat svou činnost. V práci vystupují fyzické osoby, jimiž jsou zaměstnanec, osoba samostatně výdělečně činná s dobrovolným nemocenským pojištěním a osoba samostatně výdělečně činná bez nemocenského pojištění.

Bakalářská práce se skládá z pěti kapitol, které jsou rozděleny do dvou částí. Část první je členěna do tří kapitol. První kapitola se věnuje obecně daním a pojistnému. V této kapitole jsou představeny různé definice daně a funkce daní, dále je zde zobrazeno třídění daní. Druhá část kapitoly se věnuje členění pojistného a charakteristice jednotlivých složek pojistného. Další kapitola se věnuje dani z příjmů fyzických osob. V této kapitole je podrobněji rozebrán dávkový systém nemocenského pojištění. Poslední kapitola první části se zabývá daňovým zatížením práce jak u zaměstnance, tak u OSVČ. Druhá část této bakalářské práce je tvořena případovou studií, která se věnuje různým situacím u různých poplatníků. Konkrétně se jedná o tři různé situace pracovní neschopnosti u tří poplatníků. V další, a zároveň poslední, kapitole jsou tyto situace zhodnoceny a porovnány.

1 Daně a pojistné

Je-li vysloveno slovo „daň“, žádný člověk neřekne, že dané slovo nikdy neslyšel (Vančurová a spol., 2020, s. 9). Už Benjamin Franklin, který byl vynálezce a politik prohlásil: „*Nic není na světě jistého, jen smrt a daně*“ (Kubátová, 2018, s. 11). Existují ale různé pohledy na daň. Z pohledu právníka se jedná o povinnou platbu, která se jmenuje daň, ale z pohledu ekonomického není důležité, zda je platba označena jako daň. Pro ekonomu je důležité, jestli daná platba splňuje charakteristické vlastnosti daně (Vančurová a spol., 2020, s. 9).

1.1 Definice daně

Existuje mnoho definic daně, jejich znění se odvíjí od toho, v jakém oboru autor působí, zda je daňovým poradcem, teoretikem, ekonomem nebo právníkem (Široký, 2015, s. 11). Autorka následující definice pohlíží na problematiku daní z ekonomického hlediska. „*Daň je definována jako povinná, nenávratná, zákonem určená platba do veřejného rozpočtu. Je to platba neúčelová a neekvivalentní. Daň se pravidelně opakuje v časových intervalech, nebo je nepravidelná a platí se za určitých okolností*“ (Kubátová, 2018, s. 15).

Daňový řád (Zákon č. 280/2009 Sb.) definuje daň jako „*peněžité plnění*“:

- *keré zákon označuje jako daň, clo nebo poplatek,*
- *pokud zákon stanoví, že se při jeho správě postupuje podle tohoto zákona,*
- *v rámci plnění dělené správy.*“

Zákon za toto plnění označuje daňový odpočet, daňovou ztrátu a jiné příslušenství daně, čímž jsou úroky, penále, pokuty nebo náklady řízení. Dle daňového řádu jsou daně příjmem veřejného rozpočtu, nebo vratkou, tedy snížením příjmu veřejného rozpočtu (Zákon č. 280/2009 Sb.). Oproti daňovému řádu, OECD definuje daň jako „*povinnou a nenávratnou platbu vládě*“ (OECD).

Daň, která je zaplacená, se v budoucnu nevrací, proto je definována jako nenávratná daň. Daně tvoří část příjmů veřejného rozpočtu. Tyto příjmy slouží k budoucímu financování veřejných potřeb, neslouží k financování konkrétní potřeby, proto je daň neúčelovou platbou do veřejného rozpočtu. Pro poplatníka je daň neekvivalentní z důvodu, že se mu nevrátí protihodnota odpovídající výši jeho platby (Kubátová, 2018, s. 16).

Do veřejných rozpočtů dále plynou příjmy ve formě poplatků či půjček (Široký, 2015, s. 12). Kubátová (2018, s. 15) uvádí navíc jeden druh příjmu veřejného rozpočtu a tím je dar. Tyto

odvody jsou považovány za základní příjmy veřejných rozpočtů. Odvody mají daňový charakter, přičemž nesplňují některou z vlastností definice daně nebo stojí na hranici mezi daní a poplatkem (Široký, 2015, s. 12–13). Příkladem takového odvodu je příspěvek na sociální zabezpečení či příspěvky na jiné druhy zákonného pojištění, například zdravotního pojištění. Daňový charakter je spatřován zejména v povinnosti jejich placení. Na straně druhé, nedaňovou vlastností je skutečnost, že příspěvky nemusí vždy plynout do veřejného rozpočtu, často jsou příjmem zvláštního fondu (Kubátová, 2018, s. 16–17).

1.2 Funkce daní v ekonomice

Základní funkcí daní v ekonomice je realizace rozpočtové politiky neboli zajištění příjmů do veřejných rozpočtů. S tímto se pojí i plnění fiskální politiky. Finanční prostředky jsou nedílnou součástí pro existenci každého státu. Obě politiky ovlivňují veřejné finance. Nástroje rozpočtové politiky zajišťují hospodaření státu. Rozpočtová politika se soustřeďuje na veřejné rozpočty, zejména na státní rozpočet. Politika fiskální kontroluje vedle dosahování rozpočtových cílů i plnění makroekonomických agregátů (Široký, 2015, s. 20).

Jak uvádí Vančurová a spol. (2020 s. 11), hlavní funkce daní jsou:

- fiskální,
- alokační,
- redistribuční,
- stimulační,
- stabilizační.

1.2.1 Fiskální funkce

Úkolem fiskální funkce je naplnit veřejný rozpočet, tato funkce daní je tedy považována za funkci základní, která musí být vždy naplněna (Vančurová a spol., 2020, s. 60). Veřejný rozpočet je z 90 % tvořen daňovými příjmy (Štohl, 2022, s. 9). Téměř všechny daně plní tuto funkci, jen zřídka se nalezne daň, která ji neplní, příkladem takové daně může být daň ekologická. Fiskální funkce daní je důležitá, neměly by být ale ignorovány ostatní funkce. Pokud by tato situace nastala, vedlo by to k negativnímu dopadu na makroekonomiku i mikroekonomiku. Makroekonomickým následkem této situace může být například zvýšení nezaměstnanosti, příkladem mikroekonomického následku je ekonomický úpadek daného subjektu (Vančurová a spol., 2020, s. 60).

1.2.2 Alokační funkce

Alokační funkce pomáhá alokovat finanční prostředky tak, aby byly prostředky umístěny efektivně ve spotřebě (Široký, 2015, s. 20). Příčinou neefektivní alokace zdrojů je tržní selhání, které se může projevit například formou nedokonalé konkurence, veřejných statků či externalit. Pokud trh alokuje malé množství prostředků, formou alokační funkce jsou do dané oblasti vloženy potřebné prostředky, ty jsou vkládány například formou daňových úlev. Efektivní alokování finančních prostředků může probíhat i formou odebírání prostředků z oblastí, kde jich je přespříliš (Kubátová, 2018, s. 19).

1.2.3 Redistribuční funkce

Hlavními nástroji redistribuční funkce jsou daně a transferové platby. Pomocí těchto nástrojů vláda zasahuje do redistribuce důchodů. Pokud by vláda neužívala redistribuční funkci a její nástroje, došlo by k dramatickým rozdílům ve společnosti, což by přineslo nízkou úroveň blahobytu (Široký, 2015, s. 20). Cílem redistribuční funkce je tedy transfer části bohatství od bohatších jedinců k chudším tak, aby rozdíly ve společnosti byly co nejmenší, protože společnost nepovažuje redistribuci důchodů za spravedlivou (Kubátová, 2018, s. 19).

1.2.4 Stimulační funkce

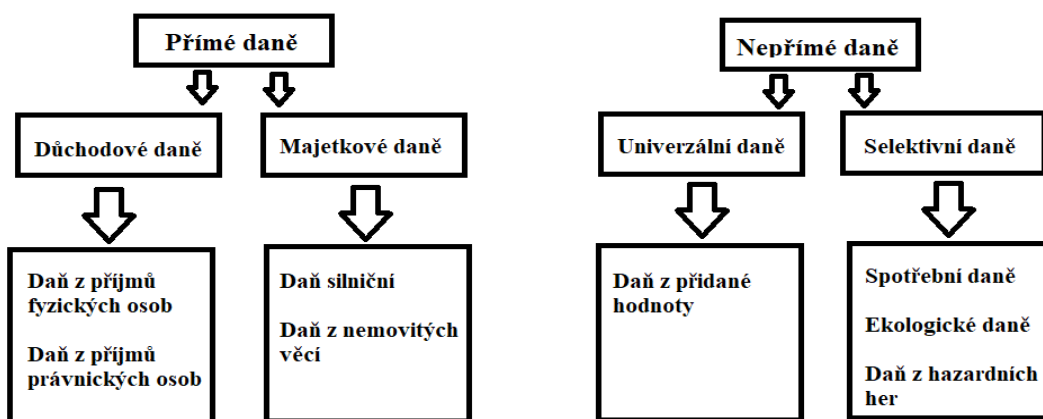
Společnost spatřuje daně jako újmu, z toho důvodu se někteří poplatníci snaží vyhýbat svým daňovým povinnostem. Stimulační funkce tento fakt využívá a snaží se motivovat subjekty k plnění daňových povinností. Motivace je poskytována jak formou pozitivní, tak negativní. Pozitivní stimulací jsou daňové úspory, příkladem může být snížení podnikatelského rizika. Subjekt si může o svou ztrátu z podnikání snížit základ daně z příjmů v následujících letech. Příkladem negativní stimulace je vysoké zdanění tabákových výrobků a alkoholu, cílem této stimulace je omezit spotřebu těchto výrobků ve společnosti z důvodu jejich škodlivosti (Vančurová a spol., 2020, s. 12–13).

1.2.5 Stabilizační funkce

Pomocí stabilizační funkce se v ekonomice zmírňují cyklické změny. Funkce pomáhá zabezpečovat cenovou stabilitu či zaměstnanost (Kubátová, 2015, s. 20). Vláda by měla zasahovat do ekonomiky pomocí vládních výdajů či daní. Vládní zásahy do ekonomiky by měly nastat, pokud by nedocházelo k dostatečnému růstu agregátní poptávky (Široký 2015, s. 20).

1.3 Třídění daní

Daně lze třídit dle různých hledisek, kterými mohou být například subjekt daně, objekt daně či stanovení hodnoty daně (Široký, 2015, s. 25–27). Nejužívanější členění daní je dle vazby na důchod poplatníka, tedy na daně přímé a nepřímé (Kubátová, 2018, s. 20). Členění daní dle vazby na poplatníka zobrazuje obrázek 1.

Obrázek 1: Třídění daní dle vazby na důchod poplatníka

Zdroj: Vlastní úprava dle Mísařové (2018, s. 13)

1.3.1 Přímé daně

Pro přímé daně je typické, že plátce i poplatník jsou jednou osobou (Mísařová, 2018 s. 13). Výše daně je závislá na důchodové nebo majetkové situaci daného subjektu. Přímá daň je poplatníkovi přímo stanovená a nemůže se jí vyhnout (Široký, 2015, s. 25). Přímé daně jsou poplatníky více vnímané oproti daním nepřímým. Nevýhodou těchto daní může být negativní působení na pracovní výkon poplatníka. Existuje zde riziko, že poplatník upřednostní svůj volný čas před prací z důvodu zdanění jeho peněžitě odměny za vykonanou práci (Vančurová a spol. 2020, s. 60). Mezi daně přímé se řadí daně důchodové neboli daně z příjmu fyzických a právnických osob a daně majetkové (Široký, 2015, s. 25). S daněmi z příjmů se nejvíce spojuje funkce stimulační a redistribuční (Vančurová a spol., 2020, s. 18).

1.3.2 Nepřímé daně

U nepřímých daní je tomu naopak, plátce a poplatník daně jsou rozdílnými osobami (Mísařová, 2018, s. 13). Tyto daně jsou placeny a vybírány nepřímo v podobě cen zboží a služeb (Široký, 2015, s. 26). Do nepřímých daní patří daň z přidané hodnoty, daň spotřební a ekologické nebo daň z hazardních her (Mísařová, 2018, s. 13).

1.4 Sociální pojištění

Pojistné sociálního pojištění se řadí mezi daňové příjmy, které mají specifické postavení. Daňový charakter sociálního pojistného je spatřován v povinné účasti na tomto pojištění, pojistné nese také rysy účelovosti a určitý stupeň ekvivalence neboli zásluhovosti. Sociální pojištění se v České republice skládá z několika subsystémů, které zobrazuje obrázek 2 (Vančurová a spol., 2020 s. 157).

Obrázek 2: Části systému sociálního pojištění v České republice

Zdroj: Vančurová a spol. (2020, s. 158)

1.4.1 Veřejné zdravotní pojištění

Veřejné zdravotní pojištění je pojištěním zákonným. Jak uvádí Červinka (2020, s. 14), zákon o veřejném zdravotním pojištění ukládá povinnost zdravotního pojištění pro osoby, které:

- mají trvalý pobyt na území ČR, a to bez ohledu na jejich státní občanství,
- na území ČR trvalý pobyt nemají, ale jsou zde zaměstnány u zaměstnavatele, který má trvalý pobyt nebo sídlo na území České republiky.

Díky tomuto pojištění je pojištěnci plně či částečně hrazena zdravotní péče, jejímž cílem je zlepšení nebo udržení jeho zdravotního stavu. Vyplácení nemocenských dávek během nemoci nepatří do kompetencí zdravotního pojištění, touto problematikou se zabývá nemocenské pojištění a Česká správa sociální zabezpečení. Zdravotní pojištění je poskytované prostřednictvím zdravotních pojišťoven (Červinka, 2020, s. 14). Ministerstvo zdravotnictví (MZČR, 2020) uvádí, že v ČR působí celkem sedm pojišťoven, kterými jsou:

- Všeobecná zdravotní pojišťovna České republiky,
- Vojenská zdravotní pojišťovna České republiky,
- Česká průmyslová pojišťovna,

- Oborová zdravotní pojišťovna zaměstnanců bank, pojišťoven a stavebnictví,
- Zaměstnanecká pojišťovna Škoda,
- Zdravotní pojišťovna ministerstva vnitra České republiky,
- Revírní bratrská pokladna, zdravotní pojišťovna.

1.4.2 Sociální zabezpečení

Pojistné na sociální zabezpečení se skládá ze tří subsystémů, těmi jsou důchodové pojištění, příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a nemocenské pojištění (ČSSZ, 2023f). Důchodové pojištění zabezpečuje zejména dlouhodobou či trvalou pracovní neschopnost. Z tohoto pojištění jsou tedy vyplácena plnění formou starobních či invalidních důchodů, ale i pozůstalostní důchody. Státní příspěvek na státní politiku zaměstnanosti je vnímán jako společenská ochrana. Poskytuje se zejména jedincům, kteří jsou bez zaměstnání, a to formou peněžité pomoci v nezaměstnanosti (Vančurová a spol., 2020, s. 158–159).

Účelem nemocenského pojištění je poskytování peněžitých dávek. Tyto dávky nahrazují ušlý příjem během pracovní neschopnosti, mateřství nebo ošetrovného. Nemocenské pojištění není ze zákona povinné pro všechny osoby s trvalým pobytem v ČR, jako to je u veřejného zdravotního pojištění. Zákon ukládá povinnou účast na nemocenském pojištění obvykle jen všem zaměstnancům. Za zaměstnance odvádí pojištění jejich zaměstnavatel. Oproti zaměstnancům s povinnou účastí na nemocenském pojištění jsou zde osoby samostatně výdělečně činné, které mají účast na nemocenském pojištění dobrovolnou (ČSSZ, 2023i).

2 Legislativní rámec

Během interpretace daňových povinností poplatníků je nezbytné brát v potaz zákon, v případě zdanění příjmů fyzických osob se vychází ze zákona o daních z příjmů. Ustanovení zákona nemusí být vždy jednoznačná a jejich interpretace může být různá (Beránek, 2021, s. 12). „Pokud nastane nejasnost při správě daní, vychází se ze zásady, že v případě pochybností nebo nejednoznačností se má postupovat ve prospěch poplatníka, a pokud výklad zákona připouští více variant, je na poplatníkovi, kterou si zvolí“ (Beránek, 2021, s. 12).

2.1 Konstrukční prvky daně

Základní konstrukční prvky daně jsou dle Vančurové a spol. (2020, s. 13) následující:

- daňový subjekt,
- předmět daně,
- osvobození od daně,
- základ daně,
- zdaňovací období,
- odpočty od základu daně,
- slevy na dani.

2.1.1 Daňový subjekt

Na základě konstrukce a placení daně se dělí daňové subjekty na poplatníky a plátce daně (Vančurová a spol., 2020, s. 14).

Příjem nebo majetek daňového subjektu podléhá dani, ve většině případů je poplatník zároveň i plátcem (Vančurová a spol., 2020, s. 14–15). Poplatník daně z příjmů fyzických osob je definován v § 2 ZDP, je jím fyzická osoba, která je daňovým rezidentem, nebo daňovým nerezidentem (Zákon č. 586/1992 Sb.).

Otavová (2018, s. 32) dělí poplatníky na:

- poplatníka s neomezenou daňovou povinností – poplatník, který má příjmy plynoucí z České republiky, tak i příjmy plynoucí ze zahraničí (rezident), tito poplatníci mají na území ČR trvalé bydliště, nebo se zde zdržují alespoň 183 dní v roce,

- poplatníka s omezenou daňovou povinností – poplatník, který má příjmy pouze z České republiky (nerezident), tito poplatníci nemají na území ČR trvalé bydliště, zdržují se zde méně než 183 dní v roce.

Aby se zamezilo dvojímu zdanění jednoho stejného příjmu na území ČR a v zahraničí, uzavřela Česká republika smlouvy o zamezení dvojího zdanění (Otavová, 2018, s. 33).

Plátcem daně je ze zákona udělena povinnost odvést daň do veřejného rozpočtu, která byla vybrána od jiných daňových subjektů nebo sražena jiným poplatníkům daně na základě jejich majetkové odpovědnosti (Vančurová a spol., 2020, s. 15). Zákon o dani z příjmu fyzických osob (Zákon č. 586/1992 Sb.) definuje plátce daně v § 38 c následovně: „*Plátcem daně se rozumí poplatník se sídlem nebo bydlištěm na území České republiky, s výjimkou fondu penzijní společnosti, který je plátcem:*

- *příjmu ze závislé činnosti,*
- *příjmu, z kterého je daň vybírána srážkou podle zvláštní sazby daně, nebo*
- *příjmu, z kterého se sráží úhrada na zajištění daně.*

2.1.2 Předmět daně

Předmětem daně z příjmů fyzických osob jsou veškeré jejich příjmy mimo ty, které nepodléhají dani z příjmů. Příjmem se rozumí jak příjem peněžní, tak příjem nepeněžní, který mohl být dosažen i směnou (Vančurová a spol., 2020 s. 163). K určení finanční hodnoty nepeněžního příjmu se postupuje dle Zákona č. 157/1997 Sb., o oceňování majetku.

Jak uvádí Hnátek (2022, s. 32) fyzická osoba může nabývat tyto příjmy:

- příjmy ze závislé činnosti (§ 6 ZDP),
- příjmy ze samostatné činnosti (§ 7 ZDP),
- příjmy z nájmu (§ 8 ZDP),
- kapitálové příjmy (§ 9 ZDP),
- ostatní příjmy (§ 10 ZDP).

Tyto skupiny příjmů fyzické osoby jsou předmětem daně a tvoří dílčí základy daně, ze kterých je následně určen celkový základ daně. Aby byl stanoven správný základ daně, je nezbytné jednotlivé příjmy správně zařadit do uvedených skupin (Otavová, 2018, s. 33).

Příjmy, které nejsou předmětem daně, uvádí zákon o daních z příjmů v § 3 odst. 4. Vychopeň (2021, s. 3) uvádí tyto příklady příjmů, které zákon nezahrnuje do předmětu daně:

- úvěry a zápůjčky,
- příjmy z rozšíření nebo vypořádání společného jmění manželů,
- příjmy plynoucí z vypořádání spoluvlastnictví rozdělením věci podle velikosti spoluvlastnických podílů,
- příjmy tzv. au-pair za výpomoc s domácími pracemi, jde-li o příjem k uspokojování základních sociálních, kulturních nebo vzdělávacích potřeb,
- částky uhrazené zdravotní pojišťovnou, o které byl překročen limit regulačních poplatků a doplatků na léčiva nebo potraviny podle zvláštních právních předpisů upravujících limity regulačních poplatků a doplatků na léčiva nebo potraviny.

2.1.3 Osvobození od daně

Dále existují příjmy, které jsou předmětem daně, ale jsou od daně osvobozeny (Vančurová a spol., 2020 s. 162). V ZDP jsou tyto příjmy uvedeny v následujících paragrafech:

- § 4 – osvobození od daně obecné,
- § 6 odst. 9 – osvobození příjmů ze závislé činnosti,
- § 10 odst. 3 – osvobození ostatních příjmů.

Zákon o dani z příjmů osvobozuje některé příjmy až po uplynutí určité časové lhůty (Vychopeň, 2021, s. 4).

2.1.4 Základ daně

Při výpočtu základu daně u daně z příjmů fyzických osob se nejprve musí stanovit jednotlivé dílčí základy daně z jednotlivých příjmů, které daná FO získala. Součtem vypočtených dílčích základů daně se získá základ daně (Otavová, 2018, s. 38).

2.1.5 Zdaňovací období

Zdaňovací období u daně z příjmů fyzických osob je dle § 16 b ZDP kalendářní rok, tedy období od 1. ledna do 31. prosince (Zákon č. 586/1992 Sb.).

2.1.6 Odpočty od základu daně

Základ daně lze snížit o nezdanitelné části základu daně a o odčitatelné položky od základu daně (Otavová, 2018, s. 40). Nezdanitelné části základu daně jsou uvedeny v § 15 ZDP, odčitatelné položky ZDP uvádí v § 34 (Zákon č. 586/1992 Sb.).

Otavová (2018, s. 40) uvádí následující příklady těchto nezdanitelných částí základu daně:

- bezúplatná plnění (dary),
- úroky z hypotečního úvěru,
- příspěvky na penzijní připojištění a doplňkové penzijní spoření,
- příspěvky na životní pojištění,
- členské příspěvky odborové organizaci.

Od základu daně lze odečíst odčitatelné položky. Otavová (2018, s. 40) uvádí tyto příklady:

- daňová ztráta,
- odpočet výdajů projektů výzkumu a vývoje.

2.1.7 Slevy na dani

Poplatník daně z příjmu fyzické osoby může uplatnit slevy, které zákon uvádí v § 35 ZDP a daňové zvýhodnění na základě § 35c ZDP. Pokud poplatníkovi plynou příjmy podle § 6 ZDP, a současně podepsal prohlášení k dani z příjmů FO u svého zaměstnavatele, může uplatňovat slevy na dani (Zákon č. 586/1992 Sb.). Jednotlivé slevy včetně jejich výše a možnosti uplatnění jsou zobrazeny v tabulce 1.

Tabulka 1: Přehled slev

Sleva na dani	Ročně	Měsíčně pro výpočet daňové zálohy
Základní sleva na poplatníka	30 840 Kč	2 570 Kč
Sleva na manžela, tj. manželku/la s vlastními příjmy do 68 000 Kč	24 840 Kč	lze uplatnit jen ročně
Základní sleva na invaliditu, pro poplatníky s invaliditou prvního nebo druhého stupně	2 520 Kč	210 Kč
Rozšířená sleva na invaliditu, pro poplatníka s invaliditou třetího stupně	5 040 Kč	420 Kč
Na přiznání průkazu ZTP/P	16 140 Kč	1 345 Kč
Na studenta u studujícího poplatníka do 26 let	4 020 Kč	335 Kč
Za umístění vyživovaného dítěte v předškolním zařízení	Prokázaná roční částka za umístění činí max. 17 300 Kč za každé umístěné dítě	lze uplatnit jen ročně

Zdroj: Vlastní zpracování dle Rindové, Rohlíkové (2022, s. 17)

Zákon dále ukládá slevu, která se týká výhradně OSVČ, jedná se o slevu na zaměstnávání osob s postižením (Beránek, 2021 s. 279).

Poplatník má současně nárok dle ZDP na daňové zvýhodnění na vyživované dítě, pokud žijí ve společně hospodařící domácnosti (Zákon č. 586/1992 Sb.). Vyživované dítě musí být dle ZDP (Zákon č. 586/1992 Sb.):

- nezletilé,
- zletilé, až do dovršení věku 26 let, pokud mu není přiznán invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně a
  - soustavně se připravuje na budoucí povolání,
  - nemůže se připravovat na budoucí povolání nebo vykonávat výdělečnou činnost pro nemoc či úraz,

- z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu je neschopno vykonávat soustavnou výdělečnou činnost.

Výše ročního daňového zvýhodnění se liší v závislosti na počtu dětí, jednotlivé částky jsou uvedeny v tabulce 2.

Tabulka 2: Přehled výše ročního daňového zvýhodnění

Počet dětí	Roční částka
1. dítě	15 204 Kč
2. dítě	22 320 Kč
3. a každé další dítě	27 840 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování dle Rindové, Rohlíkové (2022, s. 18)

2.2 Dávkový systém nemocenského pojištění

Z nemocenského pojištění je vypláceno šest peněžitých dávek, zákon o nemocenském pojištění (Zákon č. 187/2006 Sb.) uvádí, že se jedná o následující dávky:

- nemocenské,
- peněžitá pomoc v mateřství,
- dávka otcovské poporodní péče,
- ošetřovné,
- dlouhodobé ošetřovné,
- vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství.

Výše uvedené dávky nemocenského pojištění jsou hrazeny z příjmů státního rozpočtu z položky příjmů pojistného na sociální zabezpečení. Poplatníkům nemocenského pojištění jsou vypláceny za kalendářní dny prostřednictvím okresní správy sociálního zabezpečení (MPSV, 2023a).

2.2.1 Nemocenské

Dle zákona o nemocenském pojištění (Zákon č. 187/2006 Sb.) má na tuto dávku právo každý pojištěnec, který je dočasně práce neschopný nebo mu byla nařízena karanténa. Zákon o nemocenském pojištění ukládá povinnou účast na tomto pojištění téměř každému zaměstnanci, pojištění za zaměstnance odvádí jejich zaměstnavatel. Zaměstnanci vzniká účast na pojištění dnem, kdy nastoupí do zaměstnání, a zaniká dnem ukončení zaměstnání. Pokud

ale zaměstnanec, který ukončil zaměstnání, onemocní v ochranné lhůtě, plyne mu nárok na nemocenské. Ochranná lhůta je 7 kalendářních dní.

Oproti tomu OSVČ mají účast na pojištění dobrovolnou, pokud se OSVČ rozhodne pro účast na nemocenském pojištění, její účast vzniká dnem podání přihlášky k tomuto pojištění, nebo dnem, který uvede v přihlášce (ČSSZ, 2023e). Aby OSVČ měla nárok na výplatu nemocenského, musí se nejprve alespoň po dobu tří měsíců účastnit nemocenského pojištění (MPSV, 2023a).

Pojištěnci, který byl uznán práce neschopným, vzniká dle zákona o nemocenském pojištění (Zákon č. 187/2006 Sb.) nárok na nemocenské, pokud jeho dočasná pracovní neschopnost nebo karanténa trvá déle než 14 kalendářních dní. Prvních 14 kalendářních dní je zaměstnanci, který byl uznán práce neschopným, vyplácena za pracovní dny od jeho zaměstnavatele náhrada mzdy ve výši 60 % z průměrného výdělku dle zákoníku práce (MPSV, 2023a).

2.2.2 Peněžité pomoc v mateřství

Tato dávka je vyplácena při péči o novorozené dítě jeho matce nebo otci, na dávku má rovněž nárok pojištěnec, který dítě převzal do nahrazující péče rodičů. Pro uplatnění nároku na tuto dávku je u zaměstnanců nutné splnit dvě podmínky. První podmínkou je, že žadatel musí být účasten na nemocenském pojištění v době nástupu na peněžitou pomoc v mateřství. Druhou podmínkou je účast zaměstnance na nemocenském pojištění minimálně 270 dnů za poslední dva roky před nástupem na tuto dávku. U OSVČ je podmínkou pro nárok na tuto dávku účast na nemocenském pojištění alespoň 180 kalendářních dnů před nástupem na peněžitou pomoc v mateřství. Další podmínkou pro získání nároku na peněžitou pomoc v mateřství je pro OSVČ účast na nemocenském pojištění alespoň 270 kalendářních dnů v posledních dvou letech. U OSVČ je započítávána i účast na pojištění ze zaměstnání nebo z podnikání.

Žádost o poskytnutí této dávky podává pojištěná žena v případě, že je zaměstnaná, u svého zaměstnavatele, který žádost předá následně na okresní správu sociálního zabezpečení. Pokud je OSVČ, podává žádost u místně příslušné okresní správy sociálního zabezpečení (ČSSZ, 2023ch).

Na peněžitou pomoc v mateřství nastupuje žena 8 nebo 6 týdnů před předpokládaným termínem porodu. Dávka je vyplácena po dobu 28 týdnů, pokud pojištěná žena porodila více jak jedno dítě, tak je dávka vyplácena 37 týdnů (MPSV, 2023a). Zákon o nemocenském pojištění (Zákon č. 187/2006 Sb.) umožňuje na základě písemné dohody střídání matky dítěte

s otcem dítěte, kdy má každý z rodičů nárok na výplatu dávky za podmínek stanovených tímto zákonem. Prvních 6 týdnů je peněžitá pomoc v mateřství vyplácena výhradně matce dítěte. Po ukončení této doby má nárok na výplatu dávky i jeho otec, pokud splňuje podmínky pro výplatu této dávky (ČSSZ, 2023ch).

2.2.3 Dávka otcovské poporodní péče

Tato dávka je označována také jako otcovská. Zákon o nemocenském pojištění (Zákon č. 187/2006 Sb.) ukládá nárok na otcovskou pojištěnci, který:

- pečuje o dítě, jehož je otcem,
- pečuje o dítě, které převzal do péče nahrazující péči rodičů na základě rozhodnutí příslušného orgánu, pokud dítě ke dni převzetí do této péče nedosáhlo sedm let věku.

Otcovskou může pojištěnec nárokovat, pokud se účastnil nemocenského pojištění jako zaměstnanec nebo OSVČ alespoň po dobu 3 měsíců před nástupem na otcovskou (ČSSZ, 2023h).

Aby otec dítěte mohl pobírat tuto dávku, musí nastoupit na otcovskou v období 6 týdnů ode dne narození dítěte, nebo převzetí dítěte do péče. Dávka otcovské poporodní péče může být vyplácena maximálně po dobu 2 týdnů (MPSV, 2023a).

Žádost o pobírání této dávky podává pojištěnec u svého zaměstnavatele před nástupem na otcovskou, v případě, že je zaměstnaný. Pokud je OSVČ, žádost podává u místně příslušné OSSZ (ČSSZ, 2023h).

2.2.4 Ošetřovné

Tato dávka přísluší pouze zaměstnancům, nikoliv OSVČ, a to i přesto, pokud se dobrovolně přihlásily k nemocenskému pojištění. Dávka ošetřovného náleží zaměstnanci, který ošetřuje dítě mladší deseti let, nebo jinou osobu, jejíž zdravotní stav vyžaduje ošetřování od jiné osoby (Zákon č. 187/2006 Sb.). Pro získání ošetřovného je třeba, aby se zaměstnanec účastnil nemocenského pojištění (ČSSZ, 2023g).

2.2.5 Dlouhodobé ošetřovné

Pro získání nároku na tuto dávku je nutné, aby se závažně zhoršil zdravotní stav ošetřovaného, vyžadující alespoň čtyřdenní hospitalizaci v nemocnici. V den propuštění je lékařsky potvrzena nutnost celodenní péče nejméně po dobu dalších 30 dní. Pro ošetřujícího, který je zaměstnancem, je požadavkem účast na nemocenském pojištění v posledních

4 měsících alespoň po dobu 90 dnů, pro OSVČ je podmínkou účast na nemocenském pojištění po dobu 3 měsíců před nástupem na tuto dávku (ČSSZ, 2023a).

2.2.6 Vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství

Tato dávka přísluší ženám, které z důvodu těhotenství, mateřství či kojení musely dočasně přejít na jiný druh práce, v důsledku převedení také došlo ke snížení jejich započitatelného příjmu. Důvodem k převedení na výkon jiné práce může být hrozící nebezpečí těhotné či kojící ženě nebo zákaz od ošetřujícího lékaře zaměstnankyně (ČSSZ, 2023k). Zaměstnankyně se rovněž musí účastnit na nemocenském pojištění, dávka ale nepřísluší OSVČ (Ženíšková a spol., 2022, s. 157).

3 Daňové zatížení práce

Příjmy ze samostatné i závislé činnosti podléhají kromě daně z příjmů také odvodům pojistného na sociální zabezpečení a veřejné zdravotní pojištění (Vychopeň, 2021, s. 78). „*Výše daňového zatížení poplatníka a změna této výše může být určena pouze na základě postupu, který projde hlasováním Parlamentu*“ (Beránek, 2021, s. 13). Tato skutečnost je dána článkem 11 odst. 5 zákona č. 2/1991 Sb., Listiny základních práv a svobod, kde je uvedeno: „*Daně a poplatky lze ukládat jen na základě zákona*“.

3.1 Daňové zatížení práce u zaměstnanců

Dílčí základ u zaměstnanců je upraven v § 6 ZDP (Zákon č. 586/1992 Sb.). Otavová (2018, s. 44) vymezuje následující příjmy, které podléhají závislé činnosti:

- příjmy z pracovněprávního, služebního nebo obdobného poměru, kde je poplatník povinen dodržovat příkazy od plátce,
- příjmy získané za práci členů družstev, společníků či jednatelů společností s ručením omezeným a komanditistů komanditních společností,
- odměny členů orgánů PO a likvidátorů,
- funkční požitky.

K příjmům ze závislé činnosti se řadí i nepeněžitě příjmy, kterými jsou zaměstnanecké benefity. Mezi tyto benefity se řadí například bezplatné poskytnutí motorového vozidla zaměstnavatelem, vozidlo může sloužit jak pro účely služební, tak soukromé. V této situaci se pak za příjem zaměstnance uznává 1 % vstupní ceny vozidla nebo ve výši 0,5 % vstupní ceny, pokud je motorové vozidlo nízkoemisní dle § 6 odstavce 6 ZDP (Zákon č. 586/1992 Sb.).

Dílčí základ ze závislé činnosti tvoří příjmy FO, které získala touto činností (Zákon č. 586/1992 Sb.). Dle zákona o daních z příjmů (Zákon č. 586/1992), je práce ve většině případů zatížena sazbou dle § 16, jedná se o následující dvě:

- 15 % pro část základu daně, který spadá do 48násobku průměrné mzdy,
- 23 % pro část základu daně, který převyšuje 48násobek průměrné mzdy.

Sazba 23 % se vztahuje na celkový základ daně, tedy na příjmy z kapitálového majetku, z nájmu i na ostatní příjmy (Vychopeň, 2021, s. 35). Průměrná měsíční mzda v roce 2022 činila 40 353 Kč (ČSÚ, 2023).

Existují ale případy, kdy se nepoužije sazba dle § 16, ale je zde nutnost uplatnit zvláštní sazbu dle § 36 ZDP (Zákon č. 586/1992 Sb.). Vychopeň (2021, s. 36) uvádí následující příklady užití této sazby:

- příjem ze závislé činnosti na DPP do 10 000 Kč uzavřené u zaměstnavatele, u kterého však poplatník nepodepsal prohlášení k dani,
- příjem autorů za příspěvky do novin, časopisů, rozhlasu a televize do 10 000 Kč,
- většina příjmů z kapitálového majetku, například se jedná o podíly na zisku obchodní korporace či plnění ze zisku svěřeneckého fondu,
- některé z ostatních příjmů, zejména podíl člena obchodní korporace na likvidačním zůstatku nebo výhra z loterie a tomboly či výhra z reklamní soutěže.

Rozhodujícím kritériem pro způsob zdanění práce dle § 6 ZDP je skutečnost, zda zaměstnanec podepsal Prohlášení poplatníka daně z příjmu FO ze závislé činnosti dle § 38h a současně jestli měl zaměstnanec sjednán pracovní poměr jako hlavní, či na základě dohody o práci konané mimo pracovní poměr (Otavová, 2018, s. 44).

3.1.1 Dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr

Mezi dohody mimo pracovní poměr se řadí dohoda o provedení práce a dohoda o pracovní činnosti. Tyto dohody jsou uzavírány na základě zákoníku práce (Zákon č. 262/2006 Sb.).

Dohoda o provedení práce musí být uzavřena v souladu s § 75 ZP, rozsah práce v kalendářním roce nesmí překročit 300 hodin pro jednoho zaměstnavatele, zároveň musí být v dohodě uvedena doba, na kterou se dohoda uzavřela (Zákon č. 262/2006 Sb.). DPP se zpravidla uzavírá k vykonání určitého úkolu (Otavová, 2018, s. 46).

DPČ se uzavírá v případě, pokud odhadovaný rozsah práce překročí 300 hodin za kalendářní rok. U této dohody se omezení vztahuje na pracovní dobu, která v průměru nesmí překročit polovinu týdenní pracovní doby (Otavová, 2018, s. 46). V § 76 ZP jsou stanoveny další náležitosti pro uzavření této dohody, kterými jsou sjednané práce, rozsah pracovní doby a doba, na kterou se DPČ uzavírá (Zákon č. 262/2006 Sb.).

3.1.2 Zálohy na daň

Poplatník daně z příjmu platí v průběhu zálohového období zálohu na daň, výše a periodicita záloh se stanovuje na základě poslední známé daňové povinnosti. Za poslední známou daňovou povinností se pokládá částka, kterou poplatník vypočetl a uvedl v daňovém přiznání

za předcházející zdaňovací období. Záloha na daň z příjmů se řídí dle Daňového řádu (Vychopeň, 2019, s. 31). Dle zákona (Zákon č. 586/1992 Sb.) existují poplatníci, kteří nemají povinnost platit zálohy na daň. Jedná se o tyto případy:

- jejichž poslední známá daňová povinnost nepřesáhla 30 000 Kč,
- obec nebo kraj,
- po smrti zůstavitele.

Pololetní zálohy platí poplatník, jehož poslední daňová povinnost přesáhla 30 000 Kč, ale nepřesáhla částku 150 000 Kč. Záloha je splatná ve výši 40 % poslední daňové povinnosti do 15. dne šestého a dvanáctého měsíce zdaňovacího období. Pokud poplatníkova poslední známá daňová povinnost překročila částku 150 000 Kč, stává se čtvrtletním plátcem záloh. Záloha placená čtvrtletně je splatná ve výši $\frac{1}{4}$ poslední daňové povinnosti nejdéle do 15. dne třetího, šestého, devátého a dvanáctého měsíce ve zdaňovacím období (Vychopeň, 2019, s. 32).

Plátce má povinnost srazit zálohu na daň při výplatě mzdy zaměstnanci (Zákon č. 586/1992 Sb.). V případě zaměstnanců je plátcem daně jejich zaměstnavatel, u kterého poplatník vykonává závislou činnost (Vychopeň, 2019, s. 80).

Zaměstnanec může písemně požádat zaměstnavatele o provedení ročního zúčtování záloh na daň z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti a daňového zvýhodnění podle § 38ch ZDP nejpozději do 15. února po uplynutí zdaňovacího období (Otavová, 2018, s. 48). Dle zákona (Zákon č. 586/1992 Sb.) může požádat zaměstnanec o roční zúčtování v případě, pokud:

- pobíral mzdu pouze od jednoho, nebo od více zaměstnavatelů postupně,
- podepsal u těchto zaměstnavatelů prohlášení k dani podle § 38k,
- nemá povinnost podat daňové přiznání.

V případě, že poplatník splňuje podmínky pro roční zúčtování záloh na daň, je povinen do 15. února předat zaměstnavateli doklady od předchozích zaměstnavatelů o vyplacené nebo zúčtované mzdě, sražených zálohách, uplatněných slevách či vyplacených daňových busech. Zároveň musí dokládat skutečnosti pro uplatnění nezdanitelných částí základu daně, slevy na manžela/manželku, slevy na umístění dítěte v předškolním zařízení (Otavová, 2018, s. 50).

3.1.3 Zaměstnanci a pojistné

Příjmy plynoucí ze závislé činnosti podléhají mimo daně z příjmů také odvodům pojistného na sociální zabezpečení a pojistnému na veřejné zdravotní pojištění (Vančurová a spol., 2020, s. 57). Pojistné se odvádí z vyměřovacího základu zaměstnance (Vychopeň, 2019, s. 78). Za tento základ je považován úhrn příjmů ze závislé činnosti, které jsou předmětem daně a nejsou osvobozeny od této daně (Zákon č. 592/1992 Sb.). Tyto příjmy byly zaměstnanci zúčtovány zaměstnavatelem na základě výkonu zaměstnání a zakládají účast na nemocenském pojištění (Zákon č. 260/1993 Sb.).

Poplatníky tohoto pojištění jsou zaměstnavatelé i jejich zaměstnanci, kteří ale nemají povinnost placení. Tuto povinnost za ně přebírají zaměstnavatelé, kteří výši pojistného srazí ze mzdy a pojistné následně i odvedou. Pojistné se počítá a odvádí za každý měsíc. Výše pojistného se stanoví jako součin vyměřovacího základu a procentní sazby (MPSV, 2023).

U pojistného na sociální zabezpečení může zaměstnavatel od února 2023 uplatnit slevu na pojistném. Zaměstnavatel získá nárok na tuto slevu za kalendářní měsíc za zaměstnance, kteří jsou zaměstnání na zkrácený úvazek. Takový zaměstnanec musí splňovat i další podmínky, které uvádí zákon o pojistném na sociální zabezpečení a státní politiku zaměstnanosti. Jedná se například o zaměstnance, který je starší 55 let či mladší 21 let, nebo pečuje o dítě mladší 10 let, nebo je osobou zdravotně znevýhodněnou či invalidní (Zákon č. 589/1992 Sb.). Pokud zaměstnavatel zaměstnává takové zaměstnance, může na ně uplatnit tuto slevu ve výši 5 % z vyměřovacích základů zaměstnanců (ČSSZ, 2023j). Zaměstnavatel v rámci tohoto pojištění odvádí 24,8 % z vyměřovacího základu zaměstnance, z toho se dále odvádí 2,1 % na nemocenské pojištění, 21,5 % na důchodové pojištění a 1,2 % na státní politiku zaměstnanosti. Za zaměstnance odvádí zaměstnavatel 6,5 % z vyměřovacího základu. Vypočtené pojistné se zaokrouhluje na celé koruny nahoru (Zákon č. 589/1992 Sb.).

Na veřejné zdravotní pojištění se odvádí 13,5 % z vyměřovacího základu, z toho 1/3 hradí zaměstnanec, zbylou část odvádí zaměstnavatel (Vančurová a spol., 2020, s. 172). Sazba tohoto pojištění se nezměnila od roku 1993. Pojistné se zaokrouhluje na celé koruny nahoru (Červinka, 2019).

3.1.4 Nemoc u zaměstnance

Pokud zaměstnanec onemocní nebo mu byla nařízena karanténa a na základě těchto skutečností byl uznán práce neschopným, vzniká mu v prvních 14 dnech nárok na náhradu mzdy, pokud je zaměstnanec nemocný déle, přísluší mu nárok na nemocenské. Náhrada mzdy nepatří mezi dávky nemocenského pojištění, je upravena zákoníkem práce. Zaměstnavatel ji vyplácí zaměstnanci na základě rozhodnutí o vzniku pracovní neschopnosti. Náhrada mzdy v zákonné výši nepodléhá pojistnému na sociální a zdravotní pojištění (ČSSZ, 2023b). Zaměstnanci náleží náhrada mzdy ve výši 60 % redukovaného průměrného hodinového výdělku (Zákon č. 262/2006 Sb.). Pro výpočet náhrady mzdy je důležité znát, kolik hodin zaměstnanec strávil v pracovní neschopnosti, a jeho průměrný hodinový výdělek, který je redukován třemi redukčními hranicemi. Od 15. dne nemoci vzniká zaměstnanci nárok na nemocenské, které je také redukováno redukčními hranicemi (MPSV, 2023b). Náhrada mzdy ani nemocenské nepodléhá dani z příjmů (Zákon 586/1992 Sb.). Výše redukčních hranic pro náhradu mzdy i pro nemocenské je uvedena v tabulce 3.

Tabulka 3: Výše redukčních hranic průměrného výdělku

Redukční hranice	Náhrada mzdy	Nemocenské	Procento redukce
I. redukční hranice	do 235,38 Kč	do 1 345,00 Kč	90 %
II. redukční hranice	do 352,98 Kč	do 2 017,00 Kč	60 %
III. redukční hranice	do 705,78 Kč	do 4 033,00 Kč	30 %

Zdroj: Vlastní zpracování dle Ministerstva práce a sociálních věcí (2023)

Pro zjištění výše náhrady mzdy se postupuje následovně: nejprve je nutné provést přepočtení průměrného hodinového výdělku na redukčních hranicích, následně se výsledky sečtou. Z tohoto součtu se poté vypočte 60 % a daný výsledek se vynásobí počtem hodin, které zaměstnanec strávil v pracovní neschopnosti. Výsledek se následně zaokrouhlí na celé koruny nahoru. Po tomto postupu je už známa výše náhrady mzdy, která zaměstnanci přísluší za nemoc (MPSV, 2023b).

Pro výpočet nemocenského je nutné znát počet kalendářních dní, které zaměstnanec strávil v pracovní neschopnosti, a měsíční vyměřovací základ, kterým je průměrný hrubý měsíční příjem zaměstnance. Podílem měsíčního vyměřovacího základu a 30 (počet dnů v měsíci) se zjistí denní vyměřovací základ. Dále je nutné znát počet kalendářních dnů nemocenského od 15. dne, které zaměstnanec strávil v pracovní neschopnosti. Po zjištění těchto informací se přistupuje k redukci denního vyměřovacího základu na redukčních hranicích, poté se

přepočtené výsledky sečtou. Z tohoto součtu se následně vypočte požadované procento dle délky trvání nemocenského:

- od 15. do 30. dne – 60 %,
- od 31. do 60. dne – 66 %,
- od 61. dne – 72 %.

Příslušné procento se dále vynásobí počtem dnů, které zaměstnanec strávil na nemocenské. Součtem těchto násobků je výše nemocenského, které zaměstnanci přísluší za pracovní neschopnost (MPSV, 2023b).

3.2 Daňové zatížení práce u OSVČ

Dílčí základ daně u OSVČ je upraven v § 7 ZDP (Zákon č. 586/1992 Sb.), příjmy z tohoto DZD Vychopeň (2021, s. 44) rozděluje následovně:

- příjmy z podnikání:
  - příjem ze zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství,
  - příjem ze živnosti, tedy z podnikání na základě živnostenského oprávnění,
  - příjem z jiného podnikání, ke kterému je třeba oprávnění dle zvláštního právního předpisu, jedná se například o činnost lékařů, zubařů, auditorů, daňových poradců nebo advokátů,
  - podíl společníka veřejné obchodní společnosti a komplementáře komanditní společnosti,
- příjmy z jiné samostatné výdělečné činnosti:
  - příjem z užití nebo poskytnutí práv z průmyslového vlastnictví, autorských práv,
  - příjem z nájmu majetku zařazeného v obchodním majetku,
  - příjem z výkonu nezávislého povolání, například příjem tlumočnicka.

Výše uvedené příjmy jsou dílčím základem daně. Aby poplatník mohl přesně určit základ daně, musí své dosažené příjmy evidovat formou účetnictví nebo daňové evidence, dle § 7

odst. 8 ZDP, výdaje potom poplatník uplatňuje v paušální výši, nebo je poplatníkem v paušálním režimu a platí paušální daň (Beránek, 2021, s. 71).

Povinnost vést účetnictví vzniká podnikateli, který je jako podnikatel zapsán v obchodním rejstříku a zároveň přesáhl obrat 25 000 000 Kč za kalendářní rok, poplatník může vést účetnictví i dobrovolně (Beránek, 2021, s. 71). Při tomto způsobu evidence příjmů má podnikatel komplexnější pohled na své hospodaření. Pro zjištění základu daně se vychází z hospodářského výsledku, předmětem zdanění jsou potom zdanitelné výnosy, existuje také možnost uplatnit daňové náklady (Otavová, 2018, s. 54).

Daňová evidence je upravena v § 7b ZDP, podává informace o příjmech a výdajích v potřebném členění pro zjištění základu daně a o majetku a dlužích (Zákon č. 586/1992 Sb.). Obsahem evidence by měla být evidence příjmů a výdajů, kniha pohledávek a závazků, karty dlouhodobého majetku, evidence zásob, karty rezerv, pokud podnikatel zaměstnává i zaměstnance, tak by evidence měla obsahovat i mzdovou evidenci. V případě daňové evidence se základ daně stanoví jako rozdíl mezi příjmy a výdaji, předmětem daně jsou zdanitelné příjmy, daňové výdaje lze uplatnit (Otavová, 2018, s. 54). Při evidenci příjmů dle § 7 odst. 8 ZDP se výdaje uplatňují v paušální výši dle následující tabulky 4.

Tabulka 4: Přehled paušálních výdajů

Popis činnosti	Maximální částka výdajů	Procento výdajů
Zemědělská výroba, lesní a vodní hospodářství, řemeslná živnost	1 600 000 Kč	80 %
Živnostenské podnikání	1 200 000 Kč	60 %
Nájem majetku v OR	600 000 Kč	30 %
Jiné příjmy ze samostatné činnosti, na které není živnost, například autorská práva	80 000 Kč	40 %

Zdroj: Vlastní zpracování dle zákona o daních z příjmů (Zákon 586/1992 Sb.)

V situaci, kdy poplatníkovi plynou různé druhy příjmů, které spadají do odlišných skupin činností, musí tyto příjmy evidovat a následně i uplatňovat příslušnou výši paušálních výdajů zvlášť (Otavová, 2018, s. 53).

3.2.1 Paušální režim u samostatné činnosti

Paušální daň byla zavedena od roku 2021, jedná se o režim zdanění, který nebere v potaz dosažené příjmy, výše daně je stanovena paušální částkou (Beránek, 2021, s. 106). Aby se poplatník daně z příjmu FO mohl stát poplatníkem v paušálním režimu od prvního dne rozhodného zdaňovacího období, musí splnit dle zákona (Zákon č. 586/1992 Sb.) následující:

- k prvnímu dni rozhodného zdaňovacího období:
  - je OSVČ podle zákona o důchodovém pojištění,
  - je OSVČ dle zákona o veřejném zdravotním pojištění,
  - není plátcem DPH a zároveň nemá registrační povinnost k této dani, výjimka je u identifikované osoby,
  - není společníkem veřejné obchodní společnosti nebo komplementářem komanditní společnosti,
  - není dlužníkem, ke kterému bylo zahájeno insolvenční řízení,
  - nepobírá příjmy ze závislé činnosti,
- ve zdaňovacím období předcházejícím rozhodnému zdaňovacímu období nepřesáhl rozhodné příjmy pro zvolené pásmo paušálního režimu,
- předloží správci daně oznámení o vstupu do paušálního režimu, kde uvede, do jakého pásma paušálního režimu vstupuje.

Zákon o dani z příjmu (Zákon č. 586/1992 Sb.) stanovuje tři pásma paušálního režimu, která jsou vymezena rozhodnými příjmy bez ohledu, z jaké samostatné činnosti plynou v § 2a, následovně:

- první pásmo – do 1 000 000 Kč,
- druhé pásmo – do 1 500 000 Kč,
- třetí pásmo – do 2 000 000 Kč.

Poplatník v paušálním režimu platí místo typických záloh na daň z příjmu paušální zálohy pro zvolené pásmo paušálního režimu na zálohové období, kterým je kalendářní měsíc. Paušální záloha zahrnuje kromě zálohy na daň z příjmu navíc ještě zálohu na pojistné na důchodové pojištění a zálohu na pojistné na zdravotní pojištění (Zákon č. 586/1992 Sb.). ZDP upravuje

paušální zálohy v § 38lk (Zákon č. 586/1992 Sb.), kde jsou vymezeny zálohy pro jednotlivá pásma paušálního režimu:

- první pásmo – 100 Kč,
- druhé pásmo – 4 963 Kč,
- třetí pásmo – 9 320 Kč.

Paušální daň poplatníka v paušálním režimu je rovna dani na konci zdaňovacího období jen tehdy, pokud v daném zdaňovacím období poplatník, dle § 7a ZDP (Zákon č. 586/1992 Sb.):

- nepřesáhl rozhodné příjmy pro zvolené pásmo,
- přesáhl, ale nepřesáhl rozhodné příjmy pro vyšší pásmo, v tomto případě poplatník podá oznámení správci daně o jiné výši paušální daně,
- vedle příjmů rozhodných má pouze příjmy
  - od daně osvobozené,
  - nejsou předmětem daně,
  - z nichž je daň vybírána srážkou dle zvláštní sazby daně,
  - z kapitálového majetku, z nájmu a ostatní příjmy, pokud jejich celková výše nepřesahuje 50 000 Kč,
- není plátcem DPH,
- není společníkem veřejné obchodní společnosti nebo komplementářem komanditní společnosti.

3.2.2 OSVČ a pojistné

Příjmy ze samostatné činnosti podléhají mimo daně z příjmů FO také odvodům pojistného na sociální zabezpečení a pojistnému na veřejné zdravotní pojištění (Vančurová a spol., 2020, s. 57). Vyměřovací základ pro výpočet pojistného si OSVČ určují samy, nejméně však 50 % dílčího základu daně z příjmů ze samostatné činnosti (Zákon č. 589/1992 Sb.). Pojistné platí OSVČ v podobě měsíčních záloh. Zálohy na pojistné nemusí platit OSVČ, která je zároveň zaměstnancem, a podnikání není jejím hlavním příjmem (VZP, 2023).

V případě pojistného na sociální zabezpečení odvádí OSVČ 29,2 % z vyměřovacího základu, z čehož 1,2 % se odvádí na státní politiku zaměstnanosti a zbylých 28 % plyne na důchodové pojištění. Pokud se OSVČ dobrovolně účastní nemocenského pojištění, odvádí na toto pojištění 2,1 % (Zákon č. 589/1992 Sb.). Minimální vyměřovací základ pro nemocenské pojištění je pro rok 2023 stanoven ve výši 8 000 Kč (ČSSZ, 2023I). Nárok na výplatu nemocenského vzniká OSVČ, pokud se dobrovolně účastní nemocenského pojištění alespoň po dobu 3 měsíců (MPSV, 2023a).

Pojistné na veřejné zdravotní pojištění odvádí OSVČ ve výši 13,5 % z vyměřovacího základu (Vančurová a spol., 2020, s. 172).

Při zahájení samostatné výdělečné činnosti má OSVČ povinnost oznámit tuto skutečnost do 8 dnů od zahájení příslušné zdravotní pojišťovně, toto platí i v případě ukončení samostatné činnosti. Pokud by podnikající pojištěnec na základě živnostenského oprávnění tuto povinnost nesplnil, mohl by dostat pokutu od příslušné zdravotní pojišťovny až ve výši 10 000 Kč (Červinka, 2020, s. 94–96).

3.2.3 Nemoc u OSVČ

Pokud onemocní OSVČ nebo jí je přiznána karanténa, za prvních 14 dnů jí nemocenské nenáleží. Nemocenské je OSVČ přiznáno až od 15. dne nemoci. OSVČ pobírá od 15. do 30. dne nemoci denní dávku nemocenského ve výši 60 % z redukovaného denního vyměřovacího základu, od 31. dne do 60. dne jí náleží 66 % z redukovaného DVZ. Od 61. dne nemoci OSVČ náleží 72 % z redukovaného DVZ. Denní vyměřovací základ se určí na základě měsíčního vyměřovacího základu, který se vypočte jako součin vyměřovacího základu a počtu měsíců, po kterých se OSVČ účastní nemocenského pojištění. Denní vyměřovací základ se následně vypočte jako podíl měsíčního vyměřovacího základu a počtu dnů, kdy se OSVČ účastnila nemocenského pojištění (ČSSZ, 2023I).

3.3 Výpočet daně z příjmů fyzických osob

Postup pro výpočet a následné stanovení daně z příjmů zobrazuje tabulka 5.

Tabulka 5: Výpočet daně

základ daně = součet DZD
- nezdanitelné částky základu daně dle § 15
- odčitatelné položky od základu daně dle § 34
= upravený základ daně zaokrouhlený na stovky dolů
* sazba daně dle § 16
= daň před slevami a daňovým zvýhodněním
- slevy na dani dle § 35 – 35bb
- daňové zvýhodnění na vyživované dítě dle § 35c
= daňová povinnost/daňový bonus
- zaplacené zálohy
= doplatek/přeplatek na dani

Zdroj: Vlastní zpracování dle Otavové (2018, s. 38–39)

4 Případová studie – výpočet čistého příjmu

Případová studie sleduje, jak se ovlivní poplatníkův roční čistý příjem, pokud během roku onemocní a bude mu přiznána dočasná pracovní neschopnost. V případové studii budou vystupovat tři různí poplatníci, kterými bude zaměstnanec, OSVČ s dobrovolným nemocenským pojištěním a OSVČ, která si dobrovolně neplatí nemocenské pojištění. Tito zmínění poplatníci budou v případové studii postupně přivedeni do třech možných situací, které u nich mohou v jednom zdaňovacím období nastat.

V první situaci poplatníci onemocní za zdaňovací období pouze jednou. Bude se jednat o krátkou nemoc po dobu jednoho týdne. Další situace poplatníky přivede k více krátkým nemocem za zdaňovací období. V pracovní neschopnosti se poplatníci ocitnou postupně hned čtyřikrát, vždy po dobu jednoho týdne. V poslední situaci budou poplatníci čelit delší nemoci a v pracovní neschopnosti budou po celý měsíc.

4.1 Případ 1 – poplatník je zaměstnancem

První případ se týká situace poplatníka A, který je zaměstnán a pobírá průměrnou měsíční mzdu. Měsíčně odpracuje 160 hodin, hodinová hrubá mzda zaměstnance činí 252 Kč. Zaměstnancův hrubý měsíční příjem činí 40 320 Kč. Zaměstnanec hradí povinné pojistné z hrubé mzdy na SP a ZP ve výši 6,5 % a 4,5 %. Na poplatníkův základ daně se vztahuje sazba daně ve výši 15 %. Zaměstnanec uplatňuje základní slevu na poplatníka v měsíční výši 2 570 Kč. Tabulka 6 zobrazuje výši měsíční zálohy na daň z příjmů.

Tabulka 6: Měsíční záloha na daň z příjmů

Měsíční hrubá mzda	$252 * 160 = 40\,320$ Kč
Hrubá mzda zaokrouhlená na stovky nahoru	= 40 400 Kč
Sazba daně	* 15 %
Daň před slevami a daňovým zvýhodněním	= 6 060 Kč
Sleva na poplatníka	- 2 570 Kč
Záloha na daň	= 3 490 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování

Níže uvedená tabulka 7 zobrazuje zaměstnancovu čistou roční mzdu, pokud celé zdaňovací období odpracoval bez pracovní neschopnosti.

Tabulka 7: Roční čistý příjem zaměstnance

Roční hrubá mzda	$12 * 40\,320 = 483\,840$ Kč
Odvedené zálohy na daň	$- 12 * 3\,490 = 41\,880$ Kč
Sociální pojištění hrazené zaměstnancem ve výši 6,5 %	$- 12 * 2\,621 = 31\,452$ Kč
Zdravotní pojištění hrazené zaměstnancem ve výši 4,5 %	$- 12 * 1\,815 = 21\,780$ Kč
Roční čistá mzda	= 388 728 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování

4.1.1 Zaměstnanec a krátká nemoc

Zaměstnanec během zdaňovacího období onemocněl pouze jedenkrát. V pracovní neschopnosti strávil pět pracovních dní, tedy 40 hodin. Za těchto 40 hodin náleží zaměstnanci náhrada mzdy, výši této náhrady zobrazuje tabulka 8.

Tabulka 8: Výše náhrady mzdy

Redukce průměrného hodinového výdělku		
na 90 %	$235,38 * 0,9$	211,84 Kč
na 60 %	$16,62 * 0,6$	9,97 Kč
		221,81 Kč
Výpočet náhrady mzdy		
60 % z 221,81 Kč	$221,81 * 0,6$	133,09 Kč
40 hodin v karanténě	$133,09 * 40$	5 323,60 Kč
Výše náhrady mzdy zaokrouhlená na celé koruny nahoru		5 324 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování

Níže uvedená tabulka 9 stanovuje výši zálohy na daň, která zaměstnanci přísluší při odpracování 120 hodin za měsíc. Jeho hodinová mzda činí 252 Kč.

Tabulka 9: Záloha na daň při pracovní neschopnosti

Měsíční hrubá mzda	$252 * 120 = 30\,240$ Kč
Hrubá mzda zaokrouhlená na stovky nahoru	= 30 300 Kč
Sazba daně	* 15 %
Daň před slevami a daňovým zvýhodněním	= 4 545 Kč
Sleva na poplatníka	- 2 570 Kč
Záloha na daň	= 1 975 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování

Následující tabulka 10 zobrazuje zaměstnancův čistý příjem, pokud v daném měsíci odpracoval pouze 120 hodin a 40 hodin strávil v pracovní neschopnosti.

Tabulka 10: Čistá mzda při nemoci

Hrubá mzda	$252 * 120 = 30\,240$ Kč
Záloha na daň	- 1 975 Kč
Sociální pojištění hrazené zaměstnancem ve výši 6,5 %	- $(30\,240 * 0,065) = 1\,966$ Kč
Zdravotní pojištění hrazené zaměstnancem ve výši 4,5 %	- $(30\,240 * 0,045) = 1\,361$ Kč
Náhrada mzdy za 40 hodin nemoci	+ 5 324 Kč
Čistá mzda	= 30 262 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování

Výši zaměstnancova ročního příjmu zobrazuje tabulka 11. V této variantě onemocní poplatník pouze jednou krátkou nemocí za zdaňovací období. Náhrada mzdy za 40 hodin nemoci zaměstnanci přísluší ve výši 5 324 Kč.

Tabulka 11: Čistá roční mzda zaměstnance při krátké nemoci

Roční hrubá mzda	$(11 * 40\,320) + 30\,240 = 473\,760$ Kč
Odvedené zálohy na daň	$-(11 * 3\,490) + 1\,975 = 40\,365$ Kč
Sociální pojištění hrazené zaměstnancem ve výši 6,5 %	$-(11 * 2\,621) + 1\,966 = 30\,797$ Kč
Zdravotní pojištění hrazené zaměstnancem ve výši 4,5 %	$-(11 * 1\,815) + 1\,361 = 21\,326$ Kč
Náhrada mzdy za 40 hodin nemoci	+ 5 324 Kč
Roční čistá mzda	= 386 596 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování

4.1.2 Zaměstnanec a čtyři krátké nemoci

Tento případ přivede zaměstnance do situace, kdy onemocní vícekrát za zdaňovací období. Postupně ho ve čtyřech měsících čeká týdenní pracovní neschopnost, vždy po 40 hodinách týdně. Zbýlých 8 měsíců pracoval vždy po celý měsíc. Následující tabulka 12 zohledňuje uvedené skutečnosti a zobrazuje zaměstnancovu čistou roční mzdu.

Tabulka 12: Čistá roční mzda zaměstnance při čtyřech krátkých nemocech

Roční hrubá mzda	$(8 * 40\,320) + (4 * 30\,240) = 443\,520$ Kč
Odvedené zálohy na daň	$-(8 * 3\,490) + (4 * 1\,975) = 35\,820$ Kč
Sociální pojištění hrazené zaměstnancem ve výši 6,5 %	$-(8 * 2\,621) + (4 * 1\,966) = 28\,832$ Kč
Zdravotní pojištění hrazené zaměstnancem ve výši 4,5 %	$-(8 * 1\,815) + (4 * 1\,361) = 19\,964$ Kč
Náhrada mzdy za nemoc	+ $(4 * 5\,324) = 21\,296$ Kč
Roční čistá mzda	= 380 200 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování

4.1.3 Zaměstnanec při měsíční pracovní neschopnosti

V následujícím případě se zaměstnanec ocitne v situaci, kdy bude za zdaňovací období celý jeden měsíc v pracovní neschopnosti v důsledku delší nemoci. Prvních čtrnáct dní zaměstnanci bude příslušet náhrada mzdy, od 15. dne vzniká zaměstnanci nárok na nemocenské. Náhrada mzdy zaměstnanci přísluší za prvních 14 dní nemoci, tedy za prvních 80 hodin v pracovní neschopnosti, při průměrném hodinovém výdělků 252 Kč. Výši náhrady mzdy a postup výpočtu zobrazuje tabulka 13.

Tabulka 13: Výše náhrady mzdy

Redukce průměrného hodinového výdělku		
na 90 %	$235,38 * 0,9$	211,84 Kč
na 60 %	$16,62 * 0,6$	9,97 Kč
		221,81 Kč
Výpočet náhrady mzdy		
60 % z 221,81 Kč	$221,81 * 0,6$	133,09 Kč
80 hodin nemoci	$133,09 * 80$	10 647,2 Kč
Výše náhrady mzdy zaokrouhlená na celé koruny nahoru		10 648 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování

Nemocenské zaměstnanci přísluší od 15. dne pracovní neschopnosti, je vypláceno za kalendářní dny. Zaměstnanci náleží nemocenské za šestnáct kalendářních dnů. Výše nemocenského a postup výpočtu zobrazuje tabulka 14.

Tabulka 14: Výše nemocenského u zaměstnance

Redukční základ	$40\,320 * 12$	483 840 Kč
Denní vyměřovací základ	$483\,840 / 365$	1 325,59 Kč
Redukce denního vyměřovacího základu		
na 90 %	$1\,345 * 0,9$	1 193,03 Kč
		1 194 Kč
Výpočet nemocenského od 15. do 30. dne		
60 % z 1 194 Kč	$1\,194 * 0,6$	717 Kč/den
Výše nemocenského za 16 dnů		
	$717 * 16$	11 472 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování

V měsíci, kdy byl zaměstnanec po celou dobu v pracovní neschopnosti, bude jeho čistý měsíční příjem složen pouze z náhrady mzdy, na kterou mu vznikl nárok v prvních čtrnácti dnech nemoci, tu mu vyplatí jeho zaměstnavatel. Následně mu vznikl nárok na výplatu nemocenského, které zaměstnanci vyplatí příslušná ČSSZ. Zaměstnanci za daný měsíc přísluší celkový příjem ve výši, kterou zobrazuje tabulka 15.

Tabulka 15: Příjem zaměstnance při měsíční pracovní neschopnosti

Náhrada mzdy	10 648 Kč
Nemocenské	11 472 Kč
Celkový měsíční příjem	22 120 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování

Zaměstnancovu čistou roční mzdu zobrazuje tabulka 16. Za toto zdaňovací období byl pouze jeden měsíc v pracovní neschopnosti.

Tabulka 16: Roční mzda zaměstnance při měsíční pracovní neschopnosti

Roční hrubá mzda	$11 * 40\,320 = 443\,520$ Kč
Odvedené zálohy na daň	$- 11 * 3\,490 = 38\,390$ Kč
Sociální pojištění hrazené zaměstnancem ve výši 6,5 %	$- 11 * 2\,621 = 28\,831$ Kč
Zdravotní pojištění hrazené zaměstnancem ve výši 4,5 %	$- 11 * 1\,815 = 19\,965$ Kč
Náhrada mzdy za 80 hodin nemoci	+ 10 648 Kč
Nemocenské	+ 11 472 Kč
Roční čistá mzda	= 378 454 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování

4.2 Příklad 2 – OSVČ s dobrovolným nemocenským pojištěním

Další případ se týká situace poplatníka B, který je osobou samostatně výdělečně činnou, jež si dobrovolně platí nemocenské pojištění. Tato OSVČ provozuje fotografické služby, její roční hrubý příjem činí 1 200 000 Kč a uplatňuje paušální výdaje ve výši 60 %. OSVČ odvádí SP a ZP ve výši 29,2 % a 13,5 % a nemocenské pojištění ve výši 2,1 %. Na poplatníkův základ daně se vztahuje sazba 15 %. Poplatník uplatňuje slevu na poplatníka. Následující tabulka 17 zobrazuje výši čistého ročního příjmu poplatníka B.

Tabulka 17: Roční čistý příjem poplatníka s nemocenským pojištěním

Roční hrubý příjem	1 200 000 Kč
Paušální výdaje 60 %	- (1 200 000 * 0,6) = 720 000 Kč
Základ daně	= 480 000 Kč
Sazba daně	* 0,15
Daň po slevě na poplatníka	- (72 000 – 30 840) = 41 160 Kč
Sociální pojištění ve výši 29,2 %	- (480 000 / 2) * 0,292 = 70 080 Kč
Nemocenské pojištění ve výši 2,1 %	- (480 000 / 2) * 0,021 = 5 040 Kč
Zdravotní pojištění ve výši 13,5 %	- (480 000 / 2) * 0,135 = 32 400 Kč
Roční čistý příjem	= 331 320 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování

4.2.1 OSVČ s nemocenským pojištěním při krátké nemoci

V tomto případě se OSVČ ocitne v situaci, kdy během zdaňovacího období na jeden týden onemocní a nebude tak moci vykonávat svou činnost. I přesto, že je dobrovolným plátcem nemocenského pojištění, nepřísluší OSVČ výplata nemocenského za tuto krátkou nemoc. Předpokladem pro tento případ je průměrný měsíční výdělek ve výši 100 000 Kč. Během nemoci, tak v daný měsíc OSVČ přijde o výdělek ve výši 25 000 Kč. Tabulka 18 zobrazuje výši čistého příjmu OSVČ za těchto skutečností.

Tabulka 18: Čistý roční příjem OSVČ s nemocenským pojištěním při krátké nemoci

Roční hrubý příjem	$(1\,200\,000 - 25\,000) = 1\,175\,000$ Kč
Paušální výdaje 60 %	$-(1\,175\,000 * 0,6) = 705\,000$ Kč
Základ daně	$= 470\,000$ Kč
Sazba daně	$* 0,15$
Daň po slevě na poplatníka	$-(70\,500 - 30\,840) = 39\,660$ Kč
Sociální pojištění ve výši 29,2 %	$-(470\,000 / 2) * 0,292 = 68\,620$ Kč
Nemocenské pojištění ve výši 2,1 %	$-(470\,000 / 2) * 0,021 = 4\,935$ Kč
Zdravotní pojištění ve výši 13,5 %	$-(470\,000 / 2) * 0,135 = 31\,725$ Kč
Roční čistý příjem	$= 325\,060$ Kč

Zdroj: Vlastní zpracování

4.2.2 OSVČ s nemocenským pojištěním při čtyřech krátkých nemocech

Následující případ přivede danou OSVČ do situace, kdy během zdaňovacího období onemocní postupně hned čtyřikrát. Nemoc pokaždé potrvá po dobu jednoho týdne. Ani v tomto případě však OSVČ nenáleží výplata nemocenského. Tento případ také pracuje s předpokladem průměrného měsíčního výdělku OSVČ ve výši 100 000 Kč. Během nemoci tak vždy OSVČ přišla o 25 000 Kč. Tabulka 19 zobrazuje roční čistý příjem této OSVČ za dané situace.

Tabulka 19: Čistý roční příjem OSVČ s nemocenským pojištěním při čtyřech nemocech

Roční hrubý příjem	$(1\,200\,000 - 100\,000) = 1\,100\,000$ Kč
Paušální výdaje 60 %	$-(1\,100\,000 * 0,6) = 660\,000$ Kč
Základ daně	$= 440\,000$ Kč
Sazba daně	$* 0,15$
Daň po slevě na poplatníka	$-(66\,000 - 30\,840) = 35\,160$ Kč
Sociální pojištění ve výši 29,2 %	$-(440\,000 / 2) * 0,292 = 64\,240$ Kč
Nemocenské pojištění ve výši 2,1 %	$-(440\,000 / 2) * 0,021 = 4\,620$ Kč
Zdravotní pojištění ve výši 13,5 %	$-(440\,000 / 2) * 0,135 = 29\,700$ Kč
Roční čistý příjem	$= 306\,280$ Kč

Zdroj: Vlastní zpracování

4.2.3 OSVČ s nemocenským pojištěním a měsíční nemoc

Následující případ přivede poplatníka B do situace, kdy v daném zdaňovacím období onemocní po dobu jednoho měsíce. Celý jeden měsíc nebude tak moci vykonávat svou činnost. Protože se OSVČ dobrovolně účastní nemocenského pojištění, tak v tomto případě jí vznikne nárok na výplatu nemocenského od 15. dne nemoci. Následující tabulka 20 zobrazuje, jaká výše nemocenského náleží poplatníkovi B za nemoc.

Tabulka 20: Výše nemocenského u OSVČ s nemocenským pojištěním

Redukční základ	$20\,000 * 12$	240 000 Kč
Denní vyměřovací základ	$240\,000 / 365$	657,53 Kč
Redukce denního vyměřovacího základu		
na 90 %	$657,53 * 0,9$	591,78 Kč
		592 Kč
Výpočet nemocenského od 15. do 30. dne		
60 % z 592 Kč	$592 * 0,6$	356 Kč/den
Výše nemocenského za 16 dnů		
	$356 * 16$	5 696 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování

Následující tabulka 21 zobrazuje čistý příjem OSVČ, která vykonávala svou činnost ve zdaňovacím období pouze po dobu 11 měsíců. Dále v daném zdaňovacím období měla nárok na výplatu nemocenského za 16 dní nemoci.

Tabulka 21: Čistý roční příjem OSVČ s nemocenským pojištěním při měsíční nemoci

Roční hrubý příjem	$(1\,200\,000 - 100\,000) = 1\,100\,000$ Kč
Paušální výdaje 60 %	$-(1\,110\,000 * 0,6) = 660\,000$ Kč
Základ daně	$= 440\,000$ Kč
Sazba daně	$* 0,15$
Daň po slevě na poplatníka	$-(66\,000 - 30\,840) = 35\,160$ Kč
Sociální pojištění ve výši 29,2 %	$-(440\,000 / 2) * 0,292 = 64\,240$ Kč
Nemocenské pojištění ve výši 2,1 %	$-(440\,000 / 2) * 0,021 = 4\,620$ Kč
Zdravotní pojištění ve výši 13,5 %	$-(440\,000 / 2) * 0,135 = 29\,700$ Kč
Nemocenské za 16 dní nemoci	$+ 5\,696$ Kč
Roční čistý příjem	$= 311\,976$ Kč

Zdroj: Vlastní zpracování

4.3 Příklad 3 – OSVČ bez nemocenského pojištění

Poslední případ řeší situaci poplatníka C, který je jako poplatník B OSVČ, rovněž provozuje fotografické služby, ale tato OSVČ si dobrovolně neplatí nemocenské pojištění. Její roční hrubý příjem činí 1 200 000 Kč a uplatňuje paušální výdaje ve výši 60 %. Poplatník C odvádí SP a ZP ve výši 29,2 % a 13,5 %. Na základ daně tohoto poplatníka se vztahuje sazba 15 %. Uplatňuje slevu na poplatníka. Tabulka 22 zobrazuje roční čistý příjem poplatníka C.

Tabulka 22: Roční čistý příjem OSVČ bez nemocenského pojištění

Roční hrubý příjem	1 200 000 Kč
Paušální výdaje 60 %	- $(1\,200\,000 * 0,6) = 720\,000$ Kč
Základ daně	= 480 000 Kč
Sazba daně	* 0,15
Daň po slevě na poplatníka	- $(72\,000 - 30\,840) = 41\,160$ Kč
Sociální pojištění ve výši 29,2 %	- $(480\,000 / 2) * 0,292 = 70\,080$ Kč
Zdravotní pojištění ve výši 13,5 %	- $(480\,000 / 2) * 0,135 = 32\,400$ Kč
Roční čistý příjem	= 336 360 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování

4.3.1 OSVČ při krátké nemoci

Během zdaňovacího období OSVČ onemocněla, v důsledku nemoci nemohla vykonávat svou činnost po dobu jednoho týdne. Průměrný měsíční výdělek OSVČ je 100 000 Kč. V daný měsíc OSVČ odpracovala pouze tři týdny v měsíci, tudíž její průměrný výdělek za měsíc činil pouze 75 000 Kč. Roční příjem tohoto poplatníka bude tedy o 25 000 Kč nižší, v důsledku týdenní nemoci poplatníka. Následující tabulka 23 zobrazuje roční čistý příjem poplatníka C na základě zmíněných předpokladů.

Tabulka 23: Roční čistý příjem OSVČ bez nemocenského pojištění při krátké nemoci

Roční hrubý příjem	$(1\,200\,000 - 25\,000) = 1\,175\,000$ Kč
Paušální výdaje 60 %	$-(1\,175\,000 * 0,6) = 705\,000$ Kč
Základ daně	$= 470\,000$ Kč
Sazba daně	$* 0,15$
Daň po slevě na poplatníka	$-(70\,500 - 30\,840) = 39\,660$ Kč
Sociální pojištění ve výši 29,2 %	$-(470\,000 / 2) * 0,292 = 68\,620$ Kč
Zdravotní pojištění ve výši 13,5 %	$-(470\,000 / 2) * 0,135 = 31\,725$ Kč
Roční čistý příjem	$= 325\,060$ Kč

Zdroj: Vlastní zpracování

4.3.2 OSVČ a čtyři krátké nemoci

Následující případ přivede OSVČ do situace, kdy za zdaňovací období onemocní postupně čtyřikrát. Nemoc u OSVČ potrvá vždy po dobu jednoho týdne. Pro situaci poplatníka C je předpoklad jeho průměrného měsíčního příjmu ve výši 100 000 Kč. Pokud tedy za dané zdaňovací období čtyřikrát onemocní, jeho příjem bude vždy v daném měsíci činit pouze 75 000 Kč. Roční hrubý příjem tohoto poplatníka bude o 100 000 Kč nižší. Výši čistého příjmu za dané zdaňovací období zobrazuje tabulka 24.

Tabulka 24: Roční čistý příjem OSVČ bez nemocenského pojištění při čtyřech nemocech

Roční hrubý příjem	$(1\,200\,000 - 100\,000) = 1\,100\,000$ Kč
Paušální výdaje 60 %	$-(1\,100\,000 * 0,6) = 660\,000$ Kč
Základ daně	$= 440\,000$ Kč
Sazba daně	$* 0,15$
Daň po slevě na poplatníka	$-(66\,000 - 30\,840) = 35\,160$ Kč
Sociální pojištění ve výši 29,2 %	$-(440\,000 / 2) * 0,292 = 64\,240$ Kč
Zdravotní pojištění ve výši 13,5 %	$-(440\,000 / 2) * 0,135 = 29\,700$ Kč
Roční čistý příjem	$= 310\,900$ Kč

Zdroj: Vlastní zpracování

4.3.3 OSVČ při měsíční nemoci

Tento případ přivede poplatníka C do situace, kdy ve zdaňovacím období onemocní delší nemocí a po celý jeden měsíc nebude moci vykonávat svou činnost. Případ vychází z předpokladu, že průměrný měsíční příjem OSVČ činí 100 000 Kč. Poplatníku C nenáleží výplata nemocenského od 15. dne nemoci, protože se dobrovolně neúčastní nemocenského pojištění. Následující tabulka 25 zobrazuje čistý příjem OSVČ, která vykonávala svou činnost ve zdaňovacím období pouze po dobu 11 měsíců.

Tabulka 25: Roční čistý příjem OSVČ bez nemocenského pojištění při měsíční nemoci

Roční hrubý příjem	$(1\,200\,000 - 100\,000) = 1\,100\,000$ Kč
Paušální výdaje 60 %	$-(1\,100\,000 * 0,6) = 660\,000$ Kč
Základ daně	$= 440\,000$ Kč
Sazba daně	$* 0,15$
Daň po slevě na poplatníka	$-(66\,000 - 30\,840) = 35\,160$ Kč
Sociální pojištění ve výši 29,2 %	$-(440\,000 / 2) * 0,292 = 64\,240$ Kč
Zdravotní pojištění ve výši 13,5 %	$-(440\,000 / 2) * 0,135 = 29\,700$ Kč
Roční čistý příjem	$= 310\,900$ Kč

Zdroj: Vlastní zpracování

5 Komparace a zhodnocení výsledků

Cílem této kapitoly je porovnat a zhodnotit, jaký dopad má nemoc na čistý příjem různých typů poplatníků. Jedná se o tyto typy poplatníků: zaměstnanec, OSVČ s dobrovolným nemocenským pojištěním a OSVČ bez nemocenského pojištění. Tito poplatníci se ocitli ve zdaňovacím období v různých situacích.

5.1 Krátká nemoc

V prvním případě se poplatníci ocitli v situaci, kdy za zdaňovací období onemocněli jednou krátkou nemocí po dobu jednoho týdne. Tabulka 26 komparuje roční čistý příjem u všech typů poplatníků s ročním čistým příjmem, který poplatníkům příslušel při týdenní nemoci, a zobrazuje, o kolik % se jim v důsledku nemoci snížil jejich obvyklý příjem.

Tabulka 26: Procentuální úbytek příjmů u poplatníků při krátké nemoci

Typ poplatníka	Roční čistý příjem	Roční čistý příjem při týdenní nemoci	Procentuální úbytek příjmu
Zaměstnanec	388 728 Kč	386 896 Kč	- 0,5 %
OSVČ s dobrovolným nemocenským pojištěním	331 320 Kč	325 060 Kč	- 1,9 %
OSVČ bez nemocenského pojištění	336 360 Kč	329 995 Kč	- 1,9 %

Zdroj: Vlastní zpracování

Z výše uvedené tabulky je patrné, že u poplatníků nemá jedna týdenní nemoc ve zdaňovacím období výrazný dopad na jejich příjem. Zaměstnanci i za krátkou nemoc náleží náhrada mzdy od zaměstnavatele. OSVČ mají rovný úbytek příjmu bez rozdílu, zda se dobrovolně účastní nemocenského pojištění či nikoli. Na výplatu nemocenského vzniká totiž nárok OSVČ s dobrovolným nemocenským pojištěním až od 15. dne nemoci. Při krátké nemoci, tak nemají zabezpečený příjem, i když se účastní nemocenského pojištění.

5.2 Čtyři krátké nemoci

V dalším případě se poplatníci ocitli v situaci, kdy onemocněli vícekrát za zdaňovací období, vždy se jednalo o krátkou nemoc po dobu jednoho týdne. Poplatníci během zdaňovacího období onemocněli celkem čtyřikrát. Následující tabulka 27 podává přehled o ročních čistých příjmech všech tří poplatníků bez nemoci a při čtyřech nemocech. Na základě tohoto porovnání příjmů je zobrazen procentuální úbytek příjmů, který poplatníkům přinesla nemoc.

Tabulka 27: Procentuální úbytek příjmů u poplatníků při čtyřech krátkých nemocech

Typ poplatníka	Roční čistý příjem	Roční čistý příjem při čtyřech nemocech	Procentuální úbytek příjmu
Zaměstnanec	388 728 Kč	380 200 Kč	- 2,2 %
OSVČ s dobrovolným nemocenským pojištěním	331 320 Kč	306 280 Kč	- 7,6 %
OSVČ bez nemocenského pojištění	336 360 Kč	310 900 Kč	- 7,6 %

Zdroj: Vlastní zpracování

Pokud poplatníci během zdaňovacího období onemocní čtyřmi krátkými nemocemi, procentuální úbytek příjmu je už více patrný oproti předchozímu případu. Procentuální úbytek příjmů u OSVČ je v tomto případě výrazně vyšší oproti zaměstnanci. Zaměstnancův procentuální úbytek příjmů je nižší oproti OSVČ. Zaměstnanci náležela za všechny čtyři nemoci náhrada mzdy. OSVČ s nemocenským i bez nemocenského pojištění mají rovný procentuální úbytek příjmů. Ani v tomto případě OSVČ s dobrovolným nemocenským pojištěním nevznikl nárok na výplatu nemocenského.

5.3 Měsíční nemoc

Poslední případ přivedl tyto poplatníky do situace, kdy onemocněli ve zdaňovacím období delší nemocí a nemohli pracovat po celý jeden měsíc. Níže uvedená tabulka 28 porovnává jejich roční čisté příjmy při odpracování všech 12 měsíců ve zdaňovacím období s ročními čistými příjmy poplatníků v situaci, kdy odpracovali pouze 11 měsíců. Na základě těchto skutečností je vyjádřen procentuální úbytek jejich příjmů.

Tabulka 28: Procentuální úbytek příjmů u poplatníků při měsíční nemoci

Typ poplatníka	Roční čistý příjem	Roční čistý příjem při měsíční nemoci	Procentuální úbytek příjmu
Zaměstnanec	388 728 Kč	378 454 Kč	- 2,6 %
OSVČ s dobrovolným nemocenským pojištěním	331 320 Kč	311 976 Kč	- 5,8 %
OSVČ bez nemocenského pojištění	336 360 Kč	310 900 Kč	- 7,6 %

Zdroj: Vlastní zpracování

V tomto případě má zaměstnanec nejnižší procentuální úbytek příjmu, a to z důvodu, že zaměstnanci za první dva týdny nemoci náleží náhrada mzdy a od 15. dne nemoci mu vznikl nárok na nemocenské, které mu je následně vyplaceno za zbylých šestnáct dnů nemoci. Nejvyšší procentuální úbytek má v této situaci OSVČ bez nemocenského pojištění, a to z důvodu, že neměla jako jediná zabezpečený příjem v případě nemoci. OSVČ s dobrovolným nemocenským pojištěním vznikl nárok na výplatu nemocenského od 15. dne nemoci, stejně tak jako zaměstnanci. Oproti OSVČ bez nemocenského pojištění měla tedy vyšší čistý roční příjem.

5.4 Zhodnocení výsledků případové studie

Níže uvedená tabulka 29 zobrazuje přehled procentuálních úbytků všech poplatníků při krátké nemoci, při čtyřech krátkých nemocech a při měsíční nemoci.

Tabulka 29: Zhodnocení výsledků případové studie

Typ poplatníka	Krátká nemoc	Čtyři krátké nemoci	Měsíční nemoc
Zaměstnanec	- 0,5 %	- 2,2 %	- 2,6 %
OSVČ s nemocenským pojištěním	- 1,9 %	- 7,6 %	- 5,8 %
OSVČ bez nemocenského pojištění	- 1,9 %	- 7,6 %	- 7,6 %

Zdroj: Vlastní zpracování

Z tabulky je patrné, že nejméně zasáhne nemoc zaměstnance, a to z důvodu, že i při krátké týdenní nemoci má zabezpečený příjem ve formě náhrady mzdy od zaměstnavatele. Při delší nemoci mu náleží jak náhrada mzdy v prvních čtrnácti dnech, tak nárok na nemocenské od 15. dne.

U OSVČ s dobrovolným nemocenským pojištěním je procentuální úbytek příjmů při krátké nemoci i při čtyřech krátkých nemocech srovnatelný s procentuálním úbytkem příjmů OSVČ bez nemocenského pojištění. Je to dáno skutečností, že ač se dobrovolně účastní nemocenského pojištění, tak jí nárok na výplatu nemocenského vzniká až od 15. dne nemoci.

V případě měsíční nemoci OSVČ bez nemocenského pojištění měla stejný procentuální úbytek jako při čtyřech krátkých nemocech. V případě delší nemoci trvající po dobu jednoho měsíce je už patrný rozdíl v procentuálních úbytcích příjmů u OSVČ s nemocenským pojištěním a bez nemocenského pojištění. Při měsíční nemoci OSVČ s nemocenským pojištěním totiž vzniká nárok na výplatu nemocenského od 15. dne nemoci. Díky nemocenskému má OSVČ s nemocenským pojištěním v případě déle trvající nemoci vyšší čistý roční příjem než OSVČ bez nemocenského pojištění. Tudíž nemocenské pojištění má pro OSVČ smysl až při nemocech či léčbách úrazů, kdy jsou práce neschopny déle než 15 dní.

Jak zaměstnanci, tak OSVČ bez rozdílu, zda se účastní nemocenského pojištění či nikoli, mají další možnost, jak zabezpečit svůj příjem během nemoci či úrazu. Jedná se o soukromé pojištění pracovní neschopnosti. Při tomto soukromém pojištění si každý zvolí rozhodný den, od něhož bude čerpat plnění, za rozhodný den se obvykle považuje buďto 15., 29., nebo 60. den nemoci či úrazu. Plnění lze čerpat následně od rozhodného dne nemoci či úrazu, nebo také zpětně, vždy záleží na volbě dané osoby. Zaměstnanci se prokazují své pojišťovně pracovní neschopností, OSVČ se prokazují potvrzením od lékaře, že nemohou vykonávat svou činnost. Výše denního pojistného plnění se určuje dle průměrného denního příjmu, který se určuje na základě daňového priznání. Aby vznikl nárok na výplatu pojistného plnění v důsledku nemoci, musí být soukromé pojištění uzavřeno déle jak 2 měsíce, na úraz se čekací lhůta nevztahuje. Výplata plnění následně vzniká až po ukončení pracovní neschopnosti, pokud ale trvá déle jak 30 dní, může se požádat o zálohové plnění.

Zaměstnanci obvykle volí za rozhodný den 29. a požadují plnění následné. Je to z toho důvodu, že pokud jsou v pracovní neschopnosti déle než jeden měsíc, tak v prvním měsíci neschopnosti mají zabezpečený příjem ještě jejich obvyklou výplatou. Oproti tomu OSVČ volí za rozhodný den obvykle již den 15. a ve většině případů požadují plnění zpětné.

ZÁVĚR

Tato práce se věnovala zhodnocení dopadu pracovní neschopnosti na čistý příjem fyzických osob. Jednalo se o zaměstnance, OSVČ s dobrovolným nemocenským pojištěním a OSVČ bez nemocenského pojištění. Poplatníci byli vystaveni různým situacím, které je přivedly do pracovní neschopnosti na různě dlouhou dobu. Konkrétně se jednalo o jeden týden, o čtyři na sebe nenavazující týdny a o jeden měsíc.

Práce se skládala ze dvou částí, první část se zabývala definicemi daně, funkcemi daní či jejich tříděním. Dále se zabývala rozdělením pojistného a jeho následnou charakteristikou. Byly také rozebrány a charakterizovány konstrukční prvky daně z příjmů fyzických osob. Závěr této části se věnoval daňovému zatížení práce u zaměstnance a u OSVČ. Část druhá byla tvořena případovou studií, která se zabývala dopadem pracovní neschopnosti na čistý příjem zmíněných poplatníků.

Z případové studie bylo patrné, že nejméně pracovní neschopnost zasáhne zaměstnance, a to z důvodu, že i při krátké nemoci po dobu jednoho týdne má zabezpečený příjem od svého zaměstnavatele ve formě náhrady mzdy. Pokud je zaměstnanec v pracovní neschopnosti déle, například po dobu jednoho měsíce, tak mu v prvních čtrnácti dnech vzniká nárok na náhradu mzdy a od 15. dne až po ukončení pracovní neschopnosti má nárok na výplatu nemocenského. Co se týká OSVČ, u nich byl dopad pracovní neschopnosti více patrný. Při krátké týdenní nemoci je dopad stejný jak u OSVČ s dobrovolným nemocenským pojištěním, tak u OSVČ bez nemocenského pojištění. Rovný úbytek měly obě OSVČ i v případě, že onemocněly během zdaňovacího období postupně čtyřikrát, a to vždy po dobu jednoho týdne. Procentuální úbytek příjmů u OSVČ se lišil až v případě měsíční nemoci, kdy OSVČ s dobrovolným nemocenským pojištěním měla zabezpečený příjem v podobě nemocenského, na které jí vznikl nárok od 15. dne nemoci. Díky nemocenskému má OSVČ s nemocenským pojištěním v případě déle trvající nemoci vyšší čistý roční příjem než OSVČ bez nemocenského pojištění. Tudíž nemocenské pojištění má pro OSVČ smysl až při nemocech či léčbách úrazů, kdy jsou práce neschopny déle než 15 dní.

Platba nemocenského pojištění není však jediná forma jak zabezpečit příjem u fyzických osob při pracovní neschopnosti. Další možností je platba soukromého pojištění pracovní neschopnosti. V rámci tohoto pojištění si mohou FO zvolit libovolný rozhodný den, od kterého by jim vznikl nárok na výplatu pojistného plnění v případě pracovní neschopnosti.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

BERÁNEK, Petr, 2021. Průvodce zákonem o daních z příjmů pro OSVČ a další poplatníky s dílčím základem v § 7. Olomouc: ANAG. 1. vyd. 311 s. ISBN 978-80-7554-318-9.

ČSSZ, 2023a. Dlouhodobé ošetrovné. *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. Praha: Česká správa sociálního zabezpečení. [cit. 2023-02-01]. Dostupné z:

<https://www.cssz.cz/web/cz/dlouhodobě-osetrovne>

ČSSZ, 2023b. Jak postupuje zaměstnavatel. *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. Praha: Česká správa sociálního zabezpečení. [cit. 2023-02-01]. Dostupné z:

<https://www.cssz.cz/jak-postupuje-zamestnavatel>

ČSSZ, 2023c. Nemocenské pojištění. *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. Praha: Česká správa sociálního zabezpečení. [cit. 2023-02-01]. Dostupné z:

<https://www.cssz.cz/mezinarodni-smlouvy-nemocenske-pojisteni>

ČSSZ, 2023d. Nemocenské pojištění OSVČ – platby pojistného. *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. Praha: Česká správa sociálního zabezpečení. [cit. 2023-02-01]. Dostupné z:

<https://www.cssz.cz/osvc-nemocenske-pojisteni-platby-pojistneho>

ČSSZ, 2023e. Nemocenské. *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. Praha: Česká správa sociálního zabezpečení. [cit. 2023-02-01]. Dostupné z:

<https://www.cssz.cz/nemocenske>

ČSSZ, 2023f. Obecné informace. *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. Praha: Česká správa sociálního zabezpečení. [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/platba-pojistneho-obecne-informace>

ČSSZ, 2023g. Ošetrovné. *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. Praha: Česká správa sociálního zabezpečení. [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/osetrovne>

ČSSZ, 2023h. Otcovská. *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. Praha: Česká správa sociálního zabezpečení. [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/otcovska>

ČSSZ, 2023i. Peněžité pomoci v mateřství. *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. Praha: Česká správa sociálního zabezpečení. [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/penezite-pomoci-v-materstvi>

ČSSZ, 2023j. Peněžité pomoci v mateřství. *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. Praha: Česká správa sociálního zabezpečení. [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/penezita-pomoc-v-materstvi>

- ČSSZ, 2023i. Placení pojistného. *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. Praha: Česká správa sociálního zabezpečení. [cit. 2023-03-01]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/placeni-pojistneho-snadne-a-prehledne>
- ČSSZ, 2023j. Sleva na pojistném. *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. Praha: Česká správa sociálního zabezpečení. [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/slevy-na-pojistnem>
- ČSSZ, 2023k. Vyrovňovací příspěvek v těhotenství a mateřství. *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. Praha: Česká správa sociálního zabezpečení. [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/vyrovnavaci-prispevek-v-tehotenstvi-a-materstvi>
- ČSSZ, 2023l. Výše a výpočet dávek. *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. Praha: Česká správa sociálního zabezpečení. [cit. 2023-03-01]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/vyse-a-vypocet-davek>
- ČSÚ, 2022. Průměrné mzdy – 4. čtvrtletí 2022. *Český statistický úřad* [online]. Praha: Český statistický úřad. [cit. 2023-03-10]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cr/prumerne-mzdy-4-ctvrtleti-2022>
- ČERVINKA, Tomáš, 2020. Zdravotní pojištění zaměstnavatelů, zaměstnanců a OSVČ s komentářem a příklady. Olomouc: ANAG. 10. vyd. 167 s. ISBN 978-80-7554-263-2.
- HNÁTEK, Miloslav, 2022. Zcela legální daňové triky 2022. Praha: ESAP, s.r.o.. 6. vyd. 267 s. ISBN 978-80-907398-5-7.
- KUBÁTOVÁ, Květa, 2018. Daňová teorie a politika. Praha: Wolters Kluwer. 7. vyd. 272 s. ISBN 978-807598-165-3.
- MACHÁČEK, Ivan, 2019. Optimalizace daně z příjmů fyzických osob. Olomouc: ANAG. 1. vyd. 267 s. ISBN 978-80-75-195-6.
- MPSV, 2023a. Nemocenské pojištění v roce 2023. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/nemocenske-pojisteni>
- MPSV, 2023. Kalkulačka pro výpočet náhrady mzdy v roce 2023b. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí [cit. 2023-03-10]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/kalkulacka-pro-vypocet-vyse-nahrady-mzdy-v-roce-2023>

MÍSAŘOVÁ Petra a OTAVOVÁ Milena, 2018. Daň z příjmů srozumitelně. Ostrava: KEY Publishing s.r.o.. 2. vyd. 171 s. ISBN978-80-7418-295-2.

OECD BETTER POLICIES FOR BETTER LIVES. Glossary of Tax Terms. OECD Better policies for better lives [online]. [cit. 2022-11-18]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/ctp/glossaryoftaxterms.htm>

PŘIB, Jan a spol., 2022. Zákon o nemocenském pojištění s komentářem a příklady včetně problematiky náhrady mzdy k 1. 2. 2022. Olomouc: ANAG. 13. vyd. 375 s. ISBN 978-80-7554-352-3.

RINDOVÁ, Iva a ROHLÍKOVÁ, Jana, 2022. Roční zúčtování daně z příjmů ze závislé činnosti za rok 2021. Olomouc: ANAG. 26. vyd. 447 s. ISBN 978-80-7554-343-1.

ŠIROKÝ, Jan, 2015. Základy daňové teorie s praktickými příklady. Praha: Wolters Kluwer. 1. vyd. 128 s. ISBN 978-80-7478-785-0.

ŠTOHL, Pavel, 2022. Daně 2022 – výklad a praktické příklady. Znojmo: Štohl – vzdělávací středisko Znojmo. 8. vyd. 196 s. ISBN 978-80-88221-61-6.

VANČUROVÁ, Alena a spol., 2020. Daňový systém ČR 2020. Praha: Wolters Kluwer. 1. vyd. 406 s. ISBN 978-80-7598-887-4.

VYCHOPENĚ, Jiří, 2021. Daň z příjmů 2021. Praha: Wolters Kluwer. 17. vyd. 580 s. ISBN: 978-80-7676-084-4.

VZP ČR, 2023. Zálohy na pojistné. VZP ČR [online]. Praha: VZP ČR. [cit. 2023-03-01]. Dostupné z: <https://www.vzp.cz/platci/informace/osvc/zalohy-na-pojistne>

Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 03. 09. 2009. ISSN

Zákon č. 2/1993 Sb., listina základních práv a svobod. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 28. 12. 1993. ISSN 1211-1244.

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 22. 11. 1992. ISSN 1211-1244.

Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 12. 05. 2006. ISSN 1211-1244.

Zákon č. 157/1997 Sb., o oceňování majetku. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 10. 07. 1992. ISSN 1211-1244.

Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti. *In: Sbíрка zákonů České republiky*. 17. 12. 1992. ISSN 1211-1244.

Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů. *In: Sbíрка zákonů České republiky*. 28. 03. 1997. ISSN 1211-1244.

Zákon č. 143/2004 Sb., o zaměstnanosti. *In: Sbíрка zákonů České republiky*. 23. 07. 2004. ISSN 1211-1244.

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce. *In: Sbíрка zákonů České republiky*. 07. 06. 2006. ISSN 1211-1244.